

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: «ΔΙΕΘΝΕΣ – ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ & ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ»

ΘΕΜΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: «ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΥ ΣΤΟΝ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΜΕΝΟ ΝΟΤΟ. ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ».

Μαρία Α. Νικολοπούλου Α.Μ.: 1218Μ057

(Εικόνα: neapaseges.gr)

Επιβλέπουσα: Επίκουρη Καθηγήτρια Β. Καραγεώργου

Αθήνα, 2019

Τριμελής Επιτροπή

Καραγεώργου Βασιλική, Επίκουρη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου
(Επιβλέπουσα)

Κανελλοπούλου Νέδα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Δημαδάμα Ζέφη, Ειδική Επιστήμων Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Μαρία Α. Νικολοπούλου, 2019

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, η αποθήκευση και η διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ' ολοκλήρου ή τμήματος αυτής για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, η αποθήκευση και η διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, ερευνητικής ή εκπαιδευτικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν την χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τη συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνωμών της συγγραφέως.

«Σε όλη τη διάρκεια της Ιστορίας, ο άνθρωπος έπρεπε να παλεύει με τη Φύση για να επιβιώσει. Σ' αυτόν τον αιώνα, έχει αρχίσει να συνειδητοποιεί, ότι για να επιβιώσει, πρέπει να την προστατέψει».

Zan – Ib Κουστό, 1910 – 1997, Γάλλος ωκεανογράφος*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	6
----------------------	----------

ΕΙΣΑΓΩΓΗ... ..	8
-----------------------	----------

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. Η ΑΤΖΕΝΤΑ 2030 ΚΑΙ Ο ΣΤΟΧΟΣ 13.....	15
---	-----------

2. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ (IPCC) ΣΤΗΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΚΛΗΣΗΣ ΤΩΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΩΝ ΜΕΤΑΒΟΛΩΝ.....	17
---	-----------

1. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	19
-----------------------------	-----------

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

2. ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΗΜΩΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ 1992, ΣΤΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ 2015	
---	--

2.1. Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ 1992.....	20
---	-----------

2.2. ΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΤΟΥ ΚΙΟΤΟ.....	22
--	-----------

2.3. Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ 2015.....	23
---	-----------

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	26
--------------------------	-----------

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ ΣΤΟΝ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΟ ΝΟΤΟ

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΥΠΟ – ΣΑΧΑΡΙΑ ΑΦΡΙΚΗ.....	30
--	-----------

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	35
--------------------------	-----------

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΑΣΙΑ.....	36
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	38
ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ & ΚΑΡΑΪΒΙΚΗ.....	39
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	41

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

Η ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΩΝ ΧΩΡΩΝ ΣΤΙΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΟΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 7 ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ.....	43
ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΥΠΟ – ΣΑΧΑΡΙΑ ΑΦΡΙΚΗ.....	46
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	50
ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΑΣΙΑ.....	51
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	56
ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΡΑΪΒΙΚΗ.....	58
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	62
ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	65
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	72
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ – ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ.....	75

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι κλιματικές μεταβολές βρίσκονται «ψηλά στην ατζέντα» της Διεθνούς Κοινότητας, οι οποίες είναι απότοκο του **Φαινομένου Του Θερμοκηπίου**. Καθώς, η διαχείριση της εν λόγω πρόκλησης θέτει εν αμφιβόλω την ύπαρξη, οιοσδήποτε έμβιου όντος πάνω στον Πλανήτη. Όμως... Το λυπηρό του όλου ζητήματος είναι ότι πολλές χώρες και ήπειροι όπως λ.χ. οι Η.Π.Α. δεν έχουν αντιληφθεί τη σοβαρότητα της κατάστασης, με αποτέλεσμα να επιδεικνύουν προκλητική αδιαφορία, η οποία να δυσχεραίνει ακόμη περισσότερο το έργο εκείνων, οι οποίοι πασχίζουν την αποφυγή του ολέθρου.

Άξιο μνείας, είναι πως οι «πένητες» του Διεθνούς Συστήματος, αναφερόμενη φυσικά στον Αναπτυσσόμενο Νότο, καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια, προκειμένου να καταπολεμηθεί το εν λόγω πρόβλημα με την αρωγή εγχώριων και παραγόντων. Σεβόμενοι όμως πάντα της ‘επιταγής’ της Διεθνούς Κοινότητας.

Συνεπώς, με βάση τα ανωτέρω, η παρούσα εργασία θα ξεκινήσει την ανάλυσή της με μια **Εισαγωγή**, στην οποία δίδεται η χρονική «αφετηρία», στην οποία εμφανίζεται το εν λόγω φαινόμενο. Επιπλέον γίνεται και μία ιστορική αναδρομή, σχετικά με την αρχική σημασία της εν λόγω πρόκλησης, όπως διατυπώθηκε από το Γάλλο μαθηματικό Fourier. Αλλά και τις τραγικές διαστάσεις, τις οποίες και κατέληξε να έχει στις μέρες μας. Ενώ, τέλος, δίδεται και μια περίληψη των ενοτήτων, οι οποίες περιλαμβάνονται στο παρόν έργο.

Το κυρίως «σώμα» της παρούσας ανάλυσης χωρίζεται σε τρία μέρη: Στο **Πρώτο Μέρος**, παρουσιάζονται στοιχεία, σχετικά με τους τρόπους αντιμετώπισης του Φαινομένου σε διεθνές επίπεδο. Καταγράφοντας, τις προσπάθειες που έχουν θεσπιστεί, τόσο από την Επιστημονική Κοινότητα, όσο και από τους φορείς του Διεθνούς Συστήματος.

Στο **Δεύτερο Μέρος**, γίνεται μία λεπτομερής καταγραφή του αντικτύπου της κλιματικής αλλαγής στα Αναπτυσσόμενα Κράτη. Ιδιαίτερα, όπως γίνεται αντιληπτός στους **Τρεις «Πυλώνες» της Βιώσιμης Ανάπτυξης (Περιβάλλον – Κοινωνία – Οικονομία)**.

Στο **Τρίτο και τελευταίο Μέρος**, θα δοθούν πληροφορίες, σχετικά με τις **Στρατηγικές Προσαρμογής**, τις οποίες θα πρέπει να ακολουθήσουν οι λόγω χώρες, με σκοπό την ορθή διαχείριση της πρόκλησης ταύτης.

ABSTRACT

Climate change is high on the agenda of the International Community, which is at the heart of the **Greenhouse Effect**. As managing this challenge calls into question the existence of any living being on the planet. But ... What is sad, is that, many countries and continents such as United States have not grasped the seriousness of the situation, and as a result are provocative indifferent, which makes it even more difficult for those who seek to avoid harm.

It is worth noting that the "penitents" of the International System, of course referring to the Developing South, are making every effort to combat this problem with the help of domestic and international factors; with respect in orders of the International Community.

Hence, in the light of the foregoing, this project will begin its analysis with an **Introduction**, which gives the temporal "starting point" in which this phenomenon occurs. In addition, there is a historical overview of the original importance of this challenge, as put forth by the French mathematician Fourier; but also of the tragic dimensions that it has come to have in these days. Finally, a summary of the modules, which are included in this project, is provided.

The main "body" of the present analysis is divided into three parts: **In Part I**, information is provided on how to deal with the phenomenon at international level. Recording the efforts made by both the Scientific Community and the bodies of the International System.

Part two, provides a detailed account of the impacts of climate change on developing countries; in particular as perceived in the **Three “Pillars” of the Sustainable Development (Environment – Society – Economy)**.

The third and final Part, will lay out information on the **Adaptation Strategies** that these nations should follow, in order to properly manage this challenge.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Φαινόμενο του Θερμοκηπίου εμφανίστηκε την περίοδο της Βιομηχανικής Επανάστασης.¹ Και μπορεί η χρήση των ορυκτών καυσίμων² να ήταν το εισιτήριο που «άνοιγε τις Πύλες του πολιτισμού», όμως... Ταυτόχρονα ‘άνοιξε και το κουτί της Πανδώρας’. Καθώς, ήταν η αιτία πολλών δεινών για τον Πλανήτη μας, τα οποία επηρεάζουν όχι μόνο τη δική μας γενεά, αλλά και τις επόμενες. Η πρόκληση αυτή, ονομάζεται: «**Κλιματική Αλλαγή**». Και είναι απότοκο του Φαινομένου του Θερμοκηπίου.

Ωστόσο, πολλοί διερωτώνται **τι είναι το Φαινόμενο του Θερμοκηπίου;**³ Το εν λόγω φαινόμενο είναι μια διεργασία της φύσης, η οποία είναι απαραίτητη για να παραμένει ο Πλανήτης Γη ζεστός και να καθίσταται εφικτή η ύπαρξη ζωής και ανάπτυξης επάνω σε αυτόν. Χωρίς αυτό, η Θερμοκρασία της Γης θα ήταν στους -20°C με αποτέλεσμα την έλλειψη έμβιων όντων. Τα αέρια του «Θερμοκηπίου» είναι υπεύθυνα για τη δημιουργία ενός φύλου στρώματος πάνω από το έδαφος της Γης και σε ένα συγκεκριμένο ύψος και με συνολική εκπομπή ηλιακών ακτινών τα **1366 μm^2 βατ** περίπου περιμετρικά του ορίου της ατμόσφαιρας. Ένα μέρος της ακτινοβολίας αυτής «εμποτίζει» την ατμόσφαιρα και ευθύνεται για τη θέρμανσή της και την επανεκπομπή στην επιφάνεια του εδάφους. Τα λεχθέντα αέρια καθιστούν εφικτή τη διέλευση της ηλιακής ακτινοβολίας, ενώ ταυτόχρονα την εγκλωβίζουν. Η όλη διαδικασία ονομάστηκε: ‘**Το Φαινόμενο του Θερμοκηπίου**’. «Πατέρας» αυτού, είναι ο Γάλλος μαθηματικός Fourier, αρχές του 19^{ου} αιώνα. Συνεπώς, το παρόν φαινόμενο είναι αποτέλεσμα ζυμώσεων της φύσης, η οποία διασφαλίζει στον Πλανήτη Γη μια σταθερή θερμοκρασία στους 15°C . Παρόλα αυτά, τις τελευταίες δεκαετίες μιλώντας για το Φαινόμενο του Θερμοκηπίου εννοούμε την μόλυνση της ατμόσφαιρας από την υπερβολική χρήση των ορυκτών καυσίμων (CO_2 , CH_4 κ.λ.π.) που οδηγούν μοιραία στην περαιτέρω αύξηση της θερμοκρασίας και δημιουργούν μια σειρά από «αλυσιδωτές αντιδράσεις» των αιτιών – συνεπειών του εξεταζόμενου φαινομένου, το οποίο ‘καθρεφτίζεται’ μέσα από τις **επιπτώσεις** στους τρεις Πυλώνες της

¹ users.sch.gr/gkritikos/fl/1760-1860.htm / 1760-1860: Βιομηχανική Επανάσταση

² Δούση Εμμανουέλα, «Κλιματική Αλλαγή, Μικρές Εισαγωγή», Εκδόσεις Παπαδόπουλος, Αθήνα 2018, Σελ.8

³ [eclass.duth.gr > modules > document / TO ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΥ](https://eclass.duth.gr/modules/document/TO_FAINOMENO_TOY_ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΥ)

Βιώσιμης Ανάπτυξης και οι οποίες αποτελούν τη κεντρική θεματική της παρούσης εργασίας και θα αναλυθούν εκτενέστερα στη συνέχεια.

Παρόλα αυτά, προς διευκόλυνση του αναγνώστη για την καλύτερη κατανόηση του αντικειμένου της αναλυθείσας μελέτης οι συνέπειες εκτίθεται ενδεικτικά παρακάτω:

Τήξη των πάγων και άνοδος της στάθμης των θαλασσών. Ακραία καιρικά φαινόμενα, μετατόπιση των βροχοπτώσεων, τα οποία έχουν ως συνέπεια, πλημμύρες, υποβάθμιση της ποιότητας του νερού και μείωση των υδάτινων πόρων σε κάποιες περιοχές. Πολύ υψηλές θερμοκρασίες που οδηγούν σε καύσωνα. Ειδικότερα στις χώρες της Ευρώπης προκαλείται: Πλημμύρες, λειψυδρία, και ξηρασία.⁴

Επίσης, στις αναπτυσσόμενες χώρες έχουμε τα εξής: Εξάρτηση των κατοίκων από το φυσικό τους περιβάλλον. Όμως, οι ελάχιστοι πόροι που διαθέτουν δεν είναι επαρκές «εργαλείο», για να αντιμετωπίσουν την αλλαγή του κλίματος.⁵

Τέλος, οι «πυλώνες» της κοινωνίας – οικονομίας «πάσχουν»: Από την ‘πληγή’ στους τομείς της γεωργίας, της δασοκομίας, της ενέργειας και του τουρισμού. Επιπλέον, οι πλημμύρες «καταπόντισαν» το χρονικό διάστημα 1980 – 2011 πάνω από 5,5 εκατομμύρια (5.5.000.000) ανθρώπους και προκάλεσαν ζημιές άνω των 90 δισεκατομμύρια ευρώ (90.000.000.000€). Καθώς και οι υλικές και οι ζημιές στις υποδομές, καθώς και οι ασθένειες αποτελούν σοβαρό πλήγμα.⁶ Ενώ, η ‘απώλεια του τουρισμού’ προκαλεί, πέρα από οικονομική ζημία και αύξηση της ανεργίας για τις εν λόγω παραμέτρους.⁷

⁴ https://ec.europa.eu/clima/change/consequences_el/ / Επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής

⁵ό.π.π.

⁶ό.π.π

⁷ Ρουμελιώτης Παναγιώτης, «Μετά Το Χάος Τι; Σύγχρονες Απειλές και Μελλοντικές Προκλήσεις», Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα, 2018, Σελ. 101 - 104

Ακόμη, ένας τομέας που επηρεάζεται σφόδρα είναι ο αγροτικός. Καθώς, πλήττονται, οι καλλιέργειες που οδηγούν σε μείωση της παραγωγής. Επιπλέον, χρησιμοποιούνται πολλά χημικά φυτοφάρμακα που οδηγούν σε απελευθέρωση CO₂ και έχουν ως συνέπεια την εξάπλωση ασθενειών, από την εισπνοή του εν λόγω αερίου, και την πρόωρη θνησιμότητα κυρίως σε παιδιά.⁸

Οι ανωτέρω προκλήσεις απασχόλησαν έντονα την επιστημονική κοινότητα και «γέννησαν» τα εξής ερωτήματα: **Ποιος ο βαθμός επικινδυνότητας του εν λόγω προβλήματος; Τι είδους κίνδυνος ελλοχεύει για το περιβάλλον και τον άνθρωπο; Ποιά τα «βήματα» που έχει κάνει η διεθνής κοινότητα για να αντιμετωπίσει την πρόκληση της κλιματικής αλλαγής;**⁹

Συνεπώς, με βάση τα ανωτέρω, η Διπλωματική Εργασία χωρίζεται σε **Τρία Μέρη**. Ειδικότερα: Στο **Πρώτο Μέρος**, εξετάζονται τρόποι αντιμετώπισης του φαινομένου μέσα από τη συμβολή της **Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC)** τέλη της δεκαετίας του 70' και σχεδόν όλη τη δεκαετία το 80' (το εν λόγω χρονικό διάστημα Αμερικανοί επιστήμονες 'έκρουσαν τον κώδωνα του κινδύνου', καθώς η θερμοκρασία έφτασε σε υπερβολικά υψηλά επίπεδα για την εποχή εκείνη) και έχει οδηγήσει σε ορισμένα Συμβατικά Καθεστώτα (με τα οποία και θα ασχοληθεί η παρούσα Ερευνητική Εργασία) για την αντιμετώπιση των κλιματικών μεταβολών.^{10,11}

⁸ό.π.π

⁹Δούση Εμμανουέλα, «κλιματική αλλαγή, Μικρές Εισαγωγές», Εκδόσεις Παπαδόπουλος, 2018, Σελ. 9

¹⁰Klein Naomi, «Καπιταλισμός Εναντίον Κλίματος, Αυτό Αλλάζει Τα Πάντα», Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη, 2017, Σελ. 103 – 104

¹¹Τσάλτας Ι. Γρ., «Περιβάλλον, Διεθνής Προστασία, Πολιτική, Δίκαιο, Θεσμοί», Δεύτερη Έκδοση, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2017, Σελ.160 – 162

Πιο συγκεκριμένα, θα αναλυθεί η **Συνθήκη – Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών Για τις Κλιματικές Μεταβολές του 1992**.^{12,13} Εν συνεχεία, θα αναφερθεί στο **Πρωτόκολλο του Κιότο**^{14,15,16,17,18} σχετικά με τους Στόχους, αλλά και τις «ελλείψεις»¹⁹ που παρουσίασε και που ‘άνοιξαν το δρόμο’ για τη **Σύμβαση των Παρισίων για την Κλιματική Αλλαγή του 2015**.^{20,21,22} Μέσα από την εν λόγω Συνθήκη θα διαφωτιστούν οι πτυχές της Ικανότητας Προσαρμογής του **Αναπτυσσόμενου Νότου** στην αλλαγή του κλίματος και ενίσχυση της ανθεκτικότητας απέναντι στο φαινόμενο. Φυσικά, με την αρωγή και τη στήριξη του **Αναπτυγμένου Βορρά**, καθώς και τις πολιτικές που χρησιμοποιούν προς την

¹² Δούση Εμμανουέλα, «κλιματική αλλαγή, Μικρές Εισαγωγές», Εκδόσεις Παπαδόπουλος, 2018, Σελ. 15 – 18

¹³ Τσάλτας Ι. Γρ., «Περιβάλλον, Διεθνής Προστασία, Πολιτική, Δίκαιο, Θεσμοί», Δεύτερη Έκδοση, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2017, Σελ. 160

¹⁴ www.ypeka.gr › Default / ΣΥΜΒΑΣΗ - ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ Η.Ε. ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ

¹⁵ Δημαδάμα Ζέφη, Οικονομία – Ανάπτυξη – Περιβάλλον, Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Πολιτικές της Αειφόρου Ανάπτυξης, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2008, Σελ. 205

¹⁶ www.ypeka.gr › ... › ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ / ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΤΟΥ ΚΥΟΤΟ - Υπουργείο Περιβάλλοντος

¹⁷ Δούση Εμμανουέλα, «κλιματική αλλαγή, Μικρές Εισαγωγές», Εκδόσεις Παπαδόπουλος, 2018, Σελ. 45 – 46

¹⁸ Κατσιμπάρδης Κων/νος, Το Διεθνές Καθεστώς Για Την Προστασία Της Ατμόσφαιρας, Η Περίπτωση Του Φαινομένου Του Θερμοκηπίου, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2007 Σελ. 226

¹⁹ Τσάλτας Ι. Γρ., «Περιβάλλον, Διεθνής Προστασία, Πολιτική, Δίκαιο, Θεσμοί», Δεύτερη Έκδοση, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2017, Σελ. 162 – 172

²⁰ Δούση Εμμανουέλα, «κλιματική αλλαγή, Μικρές Εισαγωγές», Εκδόσεις Παπαδόπουλος, 2018, Σελ. 45 – 46

²¹ Τσάλτας Ι. Γρ., «Περιβάλλον, Διεθνής Προστασία, Πολιτική, Δίκαιο, Θεσμοί», Δεύτερη Έκδοση, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2017, Σελ. 168 – 172

²² Clemencon Raymond, «The Two Sides of the Paris Climate Agreement: Dismal Failure or Historic Breakthrough?», The Journal of Environment & Development · March 2016 DOI: 10.1177/1070496516631362

επίτευξη του σκοπού αυτού. Ενώ, θα γίνει αναφορά και στην **Ατζέντα 2030**.²³ Και δη **στο Στόχο 13**.²⁴

Στο **Δεύτερο Μέρος**, θα γίνει λόγος για τον αντίκτυπο της κλιματικής αλλαγής στις ηπείρους: **Υπο – Σαχάρια Αφρική, Ασία και Λατινική Αμερική & Καραϊβική**.

Στο **Τρίτο Μέρος**, θα αναλυθεί η **Προσαρμοστική Ικανότητα του Αναπτυσσόμενου Νότου**, απέναντι στην πρόκληση που ονομάζεται: «**Κλιματικές Μεταβολές**» πιο συγκεκριμένα: Προβλέπεται ότι στο διάστημα των επερχόμενων δεκαετιών δισεκατομμύρια ανθρώπων των αναπτυσσόμενων κρατών έρχονται αντιμέτωποι με τις ελλείψεις σε πόσιμο νερό τρόφιμα, οι οποίες αποτελούν τους κυρίους κινδύνους για την υγεία και εν γένει την ανθρώπινη ζωή, και οι οποίες είναι απότοκο της αλλαγής του κλίματος. Συνεπώς, είναι αναγκαία η συντονισμένη στρατηγική εκ μέρους της Διεθνούς Κοινότητας εν τω συνόλω, προκειμένου, ο Αναπτυσσόμενος Νότος να αποκτήσει την Ικανότητα Προσαρμογής, για να διαχειριστεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο το πρόβλημα

²³Δούση Εμμανουέλα, «κλιματική αλλαγή, Μικρές Εισαγωγές», Εκδόσεις Παπαδόπουλος, 2018, Σελ. 69

²⁴<https://sustainabledevelopment.un.org › sdg13 / Sustainable Development Goal 13 - UN Sustainable>

...

των κλιματικών μεταβολών, τόσο εκείνων που λαμβάνουν χώρα στο παρόν όσο και εκείνων που θα πραγματοποιηθούν σε μελλοντικό χρόνο.^{25,26,27,28,29,30,31,32,33}

Η Γραμματεία της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τις Κλιματικές Μεταβολές του 1992 έχει την πεποίθηση ότι έως τη χρονική περίοδο του 2030 οι αναπτυσσόμενες χώρες θα απαιτήσουν κεφάλαια ύψους 28-67 δισ. στην αλλαγή του κλίματος.³⁴

Είναι γνωστό ότι τα αναπτυσσόμενα κράτη όντα ευπαθή χρειάζονται την οικονομική, τεχνική και τεχνολογική αρωγή του Αναπτυγμένου Βορρά, ώστε να αντιμετωπίσουν τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής. Πολύ περισσότερο όταν το εν λόγω ζήτημα αποτελεί απειλή για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη των περιοχών αυτών.³⁵

²⁵ Pamela S. Chasek, Lynn M. Wagner, Faye Leone, Ana-Maria Lebadu and Nathalie Risse, *Getting to 2030 :Negotiating the Post-2015 Sustainable Development Agenda*

²⁶ Bodansky Daniel, «The Paris Climate Change Agreement: A New Hope?», *Forthcoming in the American Journal of International Law*, 17/05/2016

²⁷ Σύμφωνα με το άρθρο 7 παρ. 2 της Συμφωνίας των Παρισίων. ([https://unfccc.int/paris_agreement_english_/Paris_Agreement – unfccc](https://unfccc.int/paris_agreement_english_/Paris_Agreement_-_unfccc))

²⁸ Σύμφωνα με το άρθρο 7 παρ. 4 της Συμφωνίας των Παρισίων.

²⁹ Σύμφωνα με το άρθρο 7 παρ. 1 της Συμφωνίας των Παρισίων.

³⁰ Σύμφωνα με το άρθρο 7 παρ. 3 της Συμφωνίας των Παρισίων.

³¹ Σύμφωνα με το άρθρο 7 παρ. 7 της Συμφωνίας των Παρισίων.

³² Σύμφωνα με το άρθρο 7 παρ. 9 της Συμφωνίας των Παρισίων.

³³ Σύμφωνα με το άρθρο 7 παρ. 10 της Συμφωνίας των Παρισίων.

³⁴ Τσάλτας Ι. Γρ., *Περιβάλλον, Διεθνής Προστασία, Δίκαιο, Θεσμοί, Δεύτερη Έκδοση, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης*, 2017, Σελ. 160

³⁵ [https://unfccc.int/docs/publications/imp.../CLIMATE CHANGE: IMPACTS, VULNERABILITIES ... - unfccc](https://unfccc.int/docs/publications/imp.../CLIMATE_CHANGE_IMPACTS_VULNERABILITIES...-unfccc)

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ
ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

Το παρόν κεφάλαιο αναλύει τις προσπάθειες της Επιστημονικής Κοινότητας να καταπολεμήσει και ει δυνατόν να εξαλείψει τη μάστιγα των κλιματικών μεταβολών. Απότοκο των εν λόγω ενεργειών ήταν: **Η Ατζέντα 2030 και δη ο Στόχος 13- Δράση Για Το Κλίμα, καθώς και η Διακυβερνητική Επιτροπή Για Την Κλιματική Αλλαγή (IPCC).**

1. Η ΑΤΖΕΝΤΑ 2030 ΚΑΙ Ο ΣΤΟΧΟΣ 13

Η ατζέντα 2030 για τη **Βιώσιμη Ανάπτυξη** έχει ως «αφετηρία» τη Διάσκεψη του Ρίο του 2012. Γνωστή και ως: **Rio + 20**. Στην εν λόγω Συνάντηση τα κράτη – μέλη της Διεθνούς Κοινότητας (193 τον αριθμό) έθεσαν ψηλά τον πήχη, όταν «έφεραν στο Τραπέζι των Διαπραγματεύσεων» μια ατζέντα με ευρεία ποικιλία θεμάτων σχετικά με την Αειφόρο Ανάπτυξη.³⁶

Ωστόσο, η παρούσα εργασία επικεντρώνεται στο **Στόχο 13 – Δράση Για Το Κλίμα**. Αναφορικά με την **Κλιματική Αλλαγή** και τους τρόπους διαχείρισης αυτής. Ενώ, πρέπει να λεχθεί ότι ο εν λόγω Στόχος «διαιρείται» σε επιμέρους στόχους, υπο-στόχους και δείκτες για την καλύτερη και αποτελεσματικότερη εφαρμογή του, από τα Κράτη – Μέλη της Διεθνούς Κοινότητας. Ειδικότερα: Οι εν λόγω επιμέρους στόχοι είναι οι εξής: **13.1**, ο οποίος σχετίζεται με την ενθάρρυνση της ευελιξίας και της Ικανότητας Προσαρμογής απέναντι σε κινδύνους που σχετίζονται με ακραία καιρικά φαινόμενα και κλιματικές μεταβολές στο έκαστο κράτος. **13.2**, αναφέρεται στην προσάρτηση των μέτρων για την Κλιματική Αλλαγή στις πρακτικές στρατηγικές και σχεδιασμό σε εθνικό επίπεδο κάθε χώρας. **13.3**, ο οποίος εδράζεται στην αύξηση της προόδου στα επιμέρους επίπεδα: Μορφωτικό, κινητοποίηση και την ικανότητα του ανθρώπινου και θεσμικού δυναμικού που συνδέονται με τους **Τομείς Δράσεις του Μετριασμού και της Προσαρμογής** στις κλιματικές μεταβολές, καθώς και με την ελαχιστοποίηση των συνεπειών και την έγκαιρη ενημέρωση.³⁷

³⁶Pamela S. Chasek, * Lynn M. Wagner, Faye Leone, Ana-Maria Lebadu and Nathalie Risse, *Getting to 2030 : Negotiating the Post-2015 Sustainable Development Agenda*

³⁷<https://sustainabledevelopment.un.org › sdg13 / Sustainable Development Goal 13 - UN Sustainable>

Επίσης, οι υπο-στόχοι είναι οι εξής: **13.α** Υλοποίηση της υποχρέωσης που έχουν αναλάβει τα αναπτυγμένα κράτη, ως Συμβαλλόμενα της Συνθήκης – Πλαίσιο για την Κλιματική Μεταβολή, και αναφέρεται στην παροχή από κοινού 100 δισεκατομμυρίων δολαρίων από όλα τα αποθέματα που διαθέτουν· αλλά και με την αρωγή του Πράσινου Ταμείου Πίστεως μέσω ανακεφαλαιοποιήσεων. Προς τις αναπτυσσόμενες και ελάχιστα αναπτυγμένες χώρες, προκειμένου να διαχειριστούν τις επιπτώσεις της Κλιματικής Αλλαγής στα πλαίσια των **Τομέων Δράσης του Μετριασμού και της Προσαρμογής**. Όλα αυτά, θα πρέπει να λάβουν χώρα μέχρι το 2020. **13.β** Ανάπτυξη μηχανισμών με σκοπό την βελτίωση της ικανότητας για την αντιμετώπιση και το σχεδιασμό σε θέματα που αφορούν τις Κλιματικές Μεταβολές που λαμβάνουν χώρα στις Ε.Α.Χ. και στα Μικρά Νησιωτικά Αναπτυσσόμενα Κράτη, δίνοντας έμφαση στις Γυναίκες, στους Νέους και σε περιθωριοποιημένες ομάδες σε τοπικό επίπεδο.³⁸

Τέλος, δίδονται και οι δείκτες: **13.1.3** Ποσοστό εθνικών κυβερνήσεων που ενστερνίζονται και υλοποιούν τοπικές πολιτικές για την Ελαχιστοποίηση Κινδύνου Καταστροφών, σύμφωνα με πρακτικές που εφαρμόζονται σε εθνικό επίπεδο για το σκοπό αυτό., **13.1.1** Αριθμός, θανόντων, αγνοουμένων και πληγέντων από φυσικές καταστροφές, μετρήσιμος ανά 100.000 άτομα., **13.1.2** Αριθμός κρατών που υλοποιούν πολιτικές στο εσωτερικό των χωρών για το Μετριασμό Κινδύνου Καταστροφών., **13.2.1** Αριθμός χωρών που έχουν γνωστοποιήσει την υλοποίηση, την εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης πρακτικής / πολιτικής / σχεδιασμού που μεγιστοποιεί την προσαρμοστική τους ικανότητα απέναντι στις συνέπειες των κλιματικών μεταβολών και ενθαρρύνουν την ευελιξία στην κλιματική αλλαγή και την χρήση χαμηλών ποσοστών εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου με τρόπο που δεν αποτελεί κίνδυνο για την τροφή (συμπεριλαμβανομένου τοπικού σχεδίου Προσαρμογής, εθνικά καθορισμένες συνεισφορές, πληροφορίες σε εθνικό επίπεδο και επικαιροποίηση της έκθεσης ανά διετία ή άλλως)., **13.3.1** Αριθμός κρατών που έχουν γνωστοποιήσει την αύξηση της συστημικής και ατομικής ανάπτυξης δεξιοτήτων σε θεσμικό επίπεδο για την υλοποίηση δέσμης μέτρων σχετικά με τους **Τομείς Δράσης, Μετριασμού – Προσαρμογής**, καθώς και μεταφοράς τεχνολογίας και αναπτυξιακών δράσεων., **13.A.1** Η υποχρέωση των Η.Π.Α να χορηγήσουν το ποσό των 100 δισεκατομμυρίων δολαρίων ως αναπτυξιακή βοήθεια προς τις χώρες του Νότου· μέχρι

³⁸ό.π.π

την περίοδο του 2020, όπως και προβλέπεται από τις διατάξεις της Σύμβασης των Παρισίων για την Κλιματική Αλλαγή του 2015., **13.B.1** Τον αριθμό των Ε.Α.Χ και των Μικρών Νησιωτικών Αναπτυσσόμενων Χωρών, οι οποίες και χαίρουν βοήθειας, καθώς και το είδος της συνδρομής αυτής, συμπεριλαμβανομένων των κεφαλαιακών πόρων, της τεχνολογίας και της ανάπτυξης δεξιοτήτων, σχετικά με μηχανισμούς που αφορούν το σχεδιασμό και την διαχείριση σχετικά με τις Κλιματικές Μεταβολές, καθώς και τους τομείς των Γυναικών, της Νεολαίας, αλλά και τις περιθωριοποιημένες κοινότητες σε τοπικό επίπεδο.³⁹

2. Η ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ **(IPCC)**

Οι παγκόσμιες προσπάθειες για να σταματήσουν οι τάσεις της παγκόσμιας ατμοσφαιρικής θέρμανσης ξεκίνησαν στα τέλη της δεκαετίας του '80 με την ίδρυση της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Αλλαγή του Κλίματος (IPCC) από κοινού από τα Ηνωμένα Έθνη και τον Παγκόσμιο Μετεωρολογικό Οργανισμό (IPCC 1990). Ακολούθησε σύντομα η ίδρυση της Σύμβασης - Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Αλλαγή του Κλίματος (UNFCCC) στη Σύνοδο Κορυφής της Γης του Ρίο ντε Τζανέιρο το 1992 (UNFCCC 1992).⁴⁰

Η IPCC ιδρύθηκε ως επιστημονικό όργανο που αναφέρει την πρόοδο σε διάφορους τομείς της επιστήμης της κλιματικής αλλαγής ενώ η UNFCCC ιδρύθηκε ως διοικητικό όργανο το οποίο εποπτεύει τις συναντήσεις και τις διαπραγματεύσεις μεταξύ των κρατών μελών σχετικά με τα μέτρα για τη διεθνή πολιτική για το κλίμα.⁴¹

Η Διακυβερνητική Επιτροπή για την Αλλαγή του Κλίματος (Intergovernmental Panel on Climate Change - IPCC) είναι επιστημονική διακυβερνητική επιτροπή υπό την αιγίδα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Ιδρύθηκε το 1988 από τον Παγκόσμιο Μετεωρολογικό Οργανισμό και το Πρόγραμμα Περιβάλλοντος των Ηνωμένων Εθνών. Ο σκοπός της επιτροπής είναι η αξιολόγηση της επιστημονικής γνωστικής βάσης και των ερευνών που διεξάγονται για τη μελέτη των κλιματικών αλλαγών. Η επιτροπή αξιολογεί επίσης τις συνέπειες των κλιματικών μεταβολών που προέρχονται από ανθρώπινη δραστηριότητα, μελετώντας πιθανές πολιτικές και δράσεις για την αντιμετώπιση των ενδεχομένων

³⁹ό.π.π

⁴⁰Nigel Seo S., *Beyond the Paris Agreement: Climate change policy negotiations and future directions*, 2017, doi:10.1111/rsp3.12090

⁴¹ό.π.π

κινδύνων. Συντονίζει επιστήμονες από ολόκληρο τον κόσμο και μέχρι τη Συμφωνία των Παρισίων είχε δημοσιεύσει **πέντε εκθέσεις (1990, 1995, 2001, 2007 και 2014)** σχετικά με τις κλιματικές αλλαγές που παρατηρούνται και τις πιθανές επιπτώσεις τους. Οι εκθέσεις της IPCC αποτελούν σημείο αναφοράς για τα ζητήματα που άπτονται της παγκόσμιας θέρμανσης και βασίζονται σε επιστημονικές δημοσιεύσεις ειδικών ερευνητών.⁴²

Επιπλέον, μείζονα ρόλο διαδραμάτισαν οι Τέσσερις Ειδικές Εκθέσεις, αναφορικά με τα Σενάρια Εκπομπών. Έκαστο από αυτά, δίδει πληροφορίες για τις εναλλακτικές δημογραφικές, κοινωνικές οικονομικές, τεχνολογικές και περιβαλλοντικές εξελίξεις. Οι οποίες, αναμένεται να λάβουν χώρα, καθ' όλη τη διάρκεια του 21^{ου} αιώνα.⁴³

Κατά την πρώτη σύνοδο του 1995, η διάσκεψη των συμβαλλομένων μερών της **UNFCCC (COP1)** συμφώνησε να ξεκινήσει μια νέα διαδικασία διαπραγμάτευσης (εντολή του Βερολίνου) για ένα πρωτόκολλο με ποσοτικούς στόχους μείωσης των εκπομπών που πρέπει να επιτευχθούν εντός ορισμένου χρονικού πλαισίου. Ένας σημαντικός λόγος για αυτό το βήμα ήταν το συμπέρασμα από τη Δεύτερη Έκθεση Αξιολόγησης της IPCC ότι η «ισορροπία των στοιχείων υποδηλώνει μια διακριτή ανθρώπινη επίδραση στο παγκόσμιο κλίμα». Το αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας ήταν η υιοθέτηση του «πρωτοκόλλου του Κιότο» τον Δεκέμβριο του 1997 (στο Κιότο, Ιαπωνία).⁴⁴

Συμπερασματικά, η επιτροπή δεν πραγματοποιεί έρευνα, ούτε συλλέγει δεδομένα, αλλά συνθέτει και αξιολογεί την ήδη υπάρχουσα επιστημονική γνώση για τα ζητήματα των κλιματικών αλλαγών. Η συμβολή της επιστημονικής γνώσης που παρείχε μμέσα από τις Εκθέσεις της οδήγησε τη Διεθνή Κοινότητα στην υιοθέτηση και υπογραφή πολύ σημαντικών κειμένων όπως τη Σύμβαση - Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Αλλαγή του Κλίματος (UNFCCC), το Πρωτόκολλο του Κιότο και τη Συμφωνία των Παρισίων.⁴⁵

⁴²ό.π.π

⁴³Τσάλτας Ι. Γρ., Περιβάλλον, Διεθνής Προστασία, Δίκαιο, Θεσμοί, Δεύτερη Έκδοση, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2017, Σελ. 161

⁴⁴ www.blue-growth.org > Events Blue Growth / COP 1 1995 BERLIN UNITED NATIONS CLIMATE CHANGE ...

⁴⁵Τσάλτας Ι. Γρ., Περιβάλλον, Διεθνής Προστασία, Δίκαιο, Θεσμοί, Δεύτερη Έκδοση, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2017, Σελ. 160 – 162

1. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ενότητα ταύτη ασχολήθηκε με την **Ατζέντα 2030**, η οποία είναι απότοκο των διαπραγματεύσεων μεταξύ των «παικτών» της Διεθνούς Κοινότητας, με σκοπό την ολοκληρωμένη διαχείριση του φαινομένου των κλιματικών μεταβολών, η οποία και έλαβε χώρα στους κόλπους του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.⁴⁶

Ωστόσο, η παρούσα εργασία η ασχολείται με το **Στόχο 13**, οποίος και γίνεται αντιληπτός μέσα από τους στόχους, τους υπο – στόχους και τους δείκτες του.⁴⁷

Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής:⁴⁸

- **Στόχοι: 13.1**, ο οποίος σχετίζεται με την ενθάρρυνση της ευελιξίας και της Ικανότητας Προσαρμογής απέναντι σε κινδύνους που σχετίζονται με ακραία καιρικά φαινόμενα και κλιματικές μεταβολές στο έκαστο κράτος.
- **Υπο – Στόχοι: 13.β** Ανάπτυξη μηχανισμών με σκοπό την βελτίωση της ικανότητας για την αντιμετώπιση και το σχεδιασμό σε θέματα που αφορούν τις Κλιματικές Μεταβολές που λαμβάνουν χώρα **στις Ε.Α.Χ. και στα Μικρά Νησιωτικά Αναπτυσσόμενα Κράτη**, δίνοντας έμφαση στις Γυναίκες, στους Νέους και σε περιθωριοποιημένες ομάδες σε τοπικό επίπεδο.
- **Δείκτες: 13.2.1** Αριθμός χωρών που έχουν γνωστοποιήσει την υλοποίηση, την εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης πρακτικής / πολιτικής / σχεδιασμού που μεγιστοποιεί την προσαρμοστική τους ικανότητα απέναντι στις συνέπειες των κλιματικών μεταβολών και ενθαρρύνουν την ευελιξία στην κλιματική αλλαγή και την χρήση χαμηλών ποσοστών εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου με τρόπο που δεν αποτελεί απειλή για την **Επισιτιστική Ασφάλεια**⁴⁹ (συμπεριλαμβανομένου του τοπικού σχεδίου Προσαρμογής, των εθνικά καθορισμένων συνεισφορών, πληροφοριών σε εθνικό επίπεδο και επικαιροποίηση της έκθεσης ανά διετία ή άλλως).

⁴⁶Pamela S. Chasek,* Lynn M. Wagner, Faye Leone, Ana-Maria Lebadu and Nathalie Risse, *Getting to 2030 : Negotiating the Post-2015 Sustainable Development Agenda*

⁴⁷<https://sustainabledevelopment.un.org › sdg13 / Sustainable Development Goal 13 - UN Sustainable>

...

⁴⁸ό.π.π

⁴⁹www.eclass.teipel.gr › modules › document › file.php › TTG107 / Επισιτισμός FOOD SECURITY Επισιτιστική ασφάλεια ...

Γενικότερα, ο **Στόχος 13**, δίνει τη δυνατότητα για μετριασμό της ευπάθειας στις κλιματικές αλλαγές, ανάπτυξη Μηχανισμών – Στρατηγικών για ενίσχυση της ανθεκτικότητας και ορθότερη διαχείριση της πρόκλησης ταύτης.

Επιπλέον, εξετάσαμε το ρόλο και τη συμβολή της **Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC)**, στις προσπάθειες που κατέβαλε η Επιστημονική Κοινότητα για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.⁵⁰

Η ανάλυσή μας ξεκίνησε με μια ιστορική αναδρομή της «γέννησης» του εν λόγω θεσμικού οργάνου, λαμβάνοντας υπόψιν τις ανάγκες που επικρατούσαν και γενικότερα το status quo της εποχής. Ενώ, με την δημοσίευση των πέντε Εκθέσεων της ‘έκανε το τοπίο περισσότερο ξεκάθαρο’, αναφορικά με την πρόκληση της αλλαγής του κλίματος.⁵¹

Επιπλέον, με την «εντολή του Βερολίνου» προχώρησε στην υιοθέτηση του **Πρωτοκόλλου του Κιότο**, το οποίο έχει επικουρικό ρόλο και εξειδικεύει έτι περαιτέρω τη **Σύμβαση Για Τις Κλιματικές Μεταβολές του 1992**. Και δη, για το Μετριασμό των εκπομπών αερίων του «Θερμοκηπίου».⁵²

Τέλος, πρέπει να λεχθεί ότι η Επιτροπή ταύτη δεν ‘κινείται’ με γνώμονα την ερευνητική διαδικασία και τη συλλογή επιστημονικών δεδομένων, αλλά συνέβαλε τα μέγιστα στον επιστημονικό κλάδο, με την εκπόνηση των ανωτέρω Εκθέσεων. Επιπροσθέτως, υπήρξε ο φορέας, ο οποίος οδήγησε τη Διεθνή Κοινότητα στον ενστερνισμό ενός ακόμη νομικού κειμένου (εκτός από τα ήδη λεχθέντα): **Τη Συμφωνία των Παρισίων Για Την Κλιματική Αλλαγή του 2015**.⁵³

⁵⁰Nigel Seo S., Beyond the Paris Agreement: Climate change policy negotiations and future directions, 2017, doi:10.1111/rsp3.12090

⁵¹ό.π.π

⁵²www.blue-growth.org › Events › Blue Growth / COP 1 1995 BERLIN UNITED NATIONS CLIMATE CHANGE ...

⁵³Τσάλτας Ι. Γρ., Περιβάλλον, Διεθνής Προστασία, Δίκαιο, Θεσμοί, Δεύτερη Έκδοση, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2017, Σελ. 160 – 162

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ 1992, ΣΤΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ 2015

Σημαντική είναι και η συμβολή Συμβατικών Καθεστώτων, τα οποία έχουν ως κύριο στόχο: Το μετριασμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και «πτώση» της μέσης θερμοκρασίας στους 2°C ή ακόμη και στους 1.5°C. Ο εν λόγω στόχος αποσκοπεί στην διασφάλιση της **Ενδογενεακής και της Διαγενεακής Ισότητας**.

2.1. Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ Ο.Η.Ε. ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ 1992

Η Συμφωνία για την Κλιματική Αλλαγή, ήταν απότοκο της κοινοποίησης της Πρώτης Έκθεσης της IPCC, η οποία και κατεδείκνυε στοιχεία, σχετικά με την παρέμβαση του ανθρώπου στο περιβάλλον, και κατά συνέπεια την ευθύνη που έχει για το φαινόμενο που ονομάζεται: Κλιματικές Μεταβολές.⁵⁴

Υπεγράφη από 154 κράτη και την Ευρωπαϊκή Ένωση εν τω συνόλω, στο Ρίο το 1992 και τέθηκε εν ισχύ δύο χρόνια αργότερα. Η Ελλάδα από τη μεριά της προέβη στην υιοθέτησή της με το Νομοθετικό Διάταγμα 2205/1994 (ΦΕΚ 60/Α/15-4-1994). Και προέβλεπε τα εξής: Την εκπόνηση, συνεχή πληροφόρηση και κοινοποίηση της εκάστοτε εθνικής απογραφής με γνώμονα συγκρίσιμες μεθοδολογίες., Δημοσίευση, τροποποίηση και εφαρμογή των προγραμμάτων σε εθνικό επίπεδο για τη διαχείριση της αλλαγής του κλίματος. Τέλος, οι χώρες που περιλαμβάνονται στο **Παράρτημα Ι**, να προχωρήσουν στον ενστερνισμό και λήψη μέτρων και στρατηγικών, με σκοπό τα ποσοστά χρήσης των αερίων του θερμοκηπίου, να επανέλθουν στα επίπεδα που βρίσκονταν τη δεκαετία: 1990 – 2000. Το ‘πλεονέκτημα’ της εν λόγω Συνθήκης είναι ότι ο στόχος της επαναφοράς τούτων των αερίων στα επίπεδα των 2 προηγούμενων δεκαετιών, μπορεί να καταστεί εφικτός από κάθε κράτος μεμονωμένα, ή με συνεργασία αυτών.⁵⁵

Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι η παρούσα Σύμβαση είχε βραχυχρόνια διάρκεια, καθώς οι διατάξεις της ήταν προαιρετικές και όχι δεσμευτικές. Πράγμα που σημαίνει ότι ο

⁵⁴Τσάλτας Ι. Γρ., Περιβάλλον, Διεθνής Προστασία, Δίκαιο, Θεσμοί, Δεύτερη Έκδοση, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2017, Σελ. 160

⁵⁵www.ypeka.gr › Default / ΣΥΜΒΑΣΗ - ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ Η.Ε. ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ

Αναπτυσσόμενος Νότος, όχι μόνο δεν είχε την απαραίτητη αρωγή (Κεφάλαια, Τεχνολογία), προκειμένου να εφαρμόσει στο ακέραιο τις «επιταγές» που επιβάλλει η Συμφωνία ταύτη, αλλά ήταν και ο μόνος που κατέβαλε προσπάθειες για τη διάσωση του Πλανήτη. Κάτι τέτοιο άλλωστε, είναι ενδεικτικό της περιφρόνησης της **Αρχής της Κοινής, αλλά Διαφοροποιημένης Ευθύνης**.⁵⁶

2.2.ΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΤΟΥ ΚΙΟΤΟ

Το εν λόγω Πρωτόκολλο υπήρξε αποτέλεσμα των Διαπραγματεύσεων της 3^{ης} Συνόδου των Συμβαλλόμενων Μερών στο Κιότο, το 1997.⁵⁷ Και αποτελεί συνέχεια και εξέλιξη της Συμβάσης του Ο.Η.Ε. Για Το Κλίμα.⁵⁸ Ωστόσο, τέθηκε σε ισχύ το 2005.⁵⁹

Ωστόσο, κύριος στόχος του συγκεκριμένου νομικού κειμένου η ελαχιστοποίηση των εκπομπών αερίων του Θερμοκηπίου μέχρι το 2012.⁶⁰ Εκτός του παρόντος στόχου, αναφέρονται ενδεικτικά και οι εξής: Την εγκαθίδρυση καθεστώτος αυστηρής συμμόρφωσης., Τη μη ύπαρξη ποσοτικών στόχων για τα αναπτυσσόμενα κράτη., Παροχή δυνατότητας εκπλήρωσης μέρους των δεσμεύσεων μέσω τριών μηχανισμών. Ειδικότερα: Κοινή εφαρμογή από όλες τις χώρες, εμπορία εκπομπών και τέλος, «καθαρή» ανάπτυξη.⁶¹

⁵⁶ ό.π.π

⁵⁷ www.ypeka.gr › ... › ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ / ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΤΟΥ ΚΥΟΤΟ - Υπουργείο Περιβάλλοντος

⁵⁸ Δημαδάμα Ζέφη, Οικονομία – Ανάπτυξη – Περιβάλλον, Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Πολιτικές της Αειφόρου Ανάπτυξης, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2008, Σελ. 205

⁵⁹ www.ypeka.gr › ... › ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ / ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΤΟΥ ΚΥΟΤΟ - Υπουργείο Περιβάλλοντος

⁶⁰ Κατσιμπάρδης Κων/νος, Το Διεθνές Καθεστώς Για Την Προστασία Της Ατμόσφαιρας, Η Περίπτωση Του Φαινομένου Του Θερμοκηπίου, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2007 Σελ. 226

⁶¹ Δούση Εμμανουέλα, Κλιματική Αλλαγή, Μικρές Εισαγωγές, Εκδόσεις Παπαδόπουλος, 2018, Σελ. 41

Παρόλα αυτά, άξιο μνείας είναι το γεγονός ότι τα Συμβαλλόμενα Μέρη του, 191 τον αριθμό, χωρίζονται σε δύο Παραρτήματα ανάλογα με την ανθεκτικότητά τους στην αλλαγή του κλίματος και την οικονομική τους ευμάρεια. Δηλαδή, οι αναπτυγμένες και οι αναπτυσσόμενες.⁶²

Επιπλέον, πρέπει να επισημανθεί ότι το Πρωτόκολλο παρουσίασε τρεις «ελλείψεις» και διέψευσε τις προσδοκίες πολλών. Αρχικά, δεν προβλεπόταν η επέκτασή του με το πέρας του 2012. Επιπλέον, δεν συμπεριελάμβανε όλες τις πτυχές των κλιματικών μεταβολών, παρά μόνο ορισμένες. Τέλος, το καθεστώς του εγκαθιδρύθηκε υπό τη «σκιά» αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων, δίχως το γνώμονα των αναδυόμενων οικονομιών, όπως Κίνα, Ινδία κ.λ.π. που αποτελούν την «νέα γενιά» ρυπαντών μεγίστου βεληνεκούς.⁶³

2.3. Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ 2015

Η Συνθήκη ταύτη αποτελεί το πιο πρόσφατο, αλλά καθόλου ασήμαντο, νομικό κείμενο που έχει θεσπιστεί για την αντιμετώπιση της πρόκλησης που ονομάζεται: **Κλιματικές Μεταβολές (για τα υπόλοιπα βλ. Παράρτημα στο τέλος της Εργασίας).**⁶⁴

Τέθηκε προς υπογραφήν την 12 / 12 / 2015, στο Παρίσι από 195 κράτη και επικυρώθηκε από τους 131 «παίκτες» της Διεθνούς Κοινότητας την 4^η Νοεμβρίου του 2016, και αφού επληρούντο οι προϋποθέσεις συμμετοχής των 55 χωρών τουλάχιστον. Βασικός στόχος, όπως και τις προηγούμενες φορές, ήταν η ελαχιστοποίηση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και κατά συνέπεια η πτώση της μέσης θερμοκρασίας κάτω από τους 2°C.⁶⁵ Ωστόσο, η εν λόγω Σύμβαση κάνει λόγο και για μηδενικές εκπομπές των αερίων

⁶²Τσάλτας Ι Γρ., Περιβάλλον, Διεθνής Προστασία, Δίκαιο, Θεσμοί, Δεύτερη Έκδοση, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2017, Σελ. 162 – 172

⁶³Δούση Εμμανουέλα, Κλιματική Αλλαγή, Μικρές Εισαγωγές, Εκδόσεις Παπαδόπουλος, 2018, Σελ. 45 – 46

⁶⁴ Τσάλτας Ι. Γρ., «Περιβάλλον, Πολιτική – Δίκαιο – Θεσμοί», Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2017, Σελ. 168 – 170

⁶⁵ό.π.π, Σελ. 169 – 170

ταύτων την περίοδο 2060 – 2080, κάτι που παρόλα αυτά, φαντάζει ουτοπία με τα σημερινά δεδομένα.⁶⁶

Ένα επιπλέον στοιχείο, είναι ότι τα Συμβαλλόμενα Μέρη θα υποβάλλουν τις Εθνικά Καθορισμένες Συνεισφορές τους (INDCs) ανά πέντε έως δέκα έτη και έχοντας ως «αφετηρία» το 2020. Ενώ, είναι σημαντικό ότι από το 2023, οι συμμετέχοντες στη Συνθήκη θα ακολουθούν τις ‘κατευθυντήριες γραμμές’, τις οποίες, υποβάλλει ο **Παγκόσμιος Απολογισμός (global stocktake)**.⁶⁷ Και με γνώμονα, τα πιο πρόσφατα επιστημονικά στοιχεία και την πρόοδο που έχει επιτευχθεί. Ο εν λόγω απολογισμός θέτει τις βάσεις για περαιτέρω έρευνα σχετικά με το τι έχει καταστεί εφικτό και με το τι πρέπει να κάνουν τα Μέρη της Συμφωνίας, προκειμένου επιτευχθεί ο μετριασμός της **Παγκόσμιας Μέσης Θερμοκρασίας υπό των 2°C**.⁶⁸

Παρόλα αυτά, πρέπει να σημειωθεί ότι, η Σύμβαση ταύτη δεν περιλαμβάνει Μηχανισμούς, οι οποίοι, να επιβάλλουν την αυστηρή τήρηση των δεσμεύσεων, οι οποίες, απορρέουν από τις διατάξεις της. Αλλά στηρίζεται μόνο στη διακριτική ευχέρεια των μετεχόντων να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους. Μέσα από ένα σύνολο διαδικασιών, οι οποίες, εμπεριέχουν τεχνικούς ελέγχους και μία Μόνιμη Επιτροπή Ειδικών Επιστημόνων, οι οποίοι, είναι επιφορτισμένοι με καθήκοντα υλοποίησης και συμμόρφωσης των Μερών προς τη Συμφωνία και εν τέλει, την αξιολόγηση για την ορθόνομη εφαρμογή της.⁶⁹

Εν κατακλείδι, πρέπει να λεχθεί ότι στη Συμφωνία των Παρισίων του 2015, **ο Τομέας της Προσαρμογής** κατέχει «περίοπτη θέση». Αφού, για να καταστεί εφικτή η διαχείριση του αντικτύπου της αλλαγής του κλίματος θα πρέπει ο «εύρωστος Βορράς» να συνδράμει τον ‘πένητα Νότο’. Κάτι τέτοιο, μπορεί να καταστεί εφικτό μέσα από συλλογική εργασία,

⁶⁶Clemencon Raymond, «The Two Sides of the Paris Climate Agreement: Dismal Failure or Historic Breakthrough?», *The Journal of Environment & Development* · March 2016 DOI: 10.1177/1070496516631362

⁶⁷ [https://unfccc.int/science/workstreams/g.../Global Stocktake \(referred to in Article 14 of the Paris ... - unfccc](https://unfccc.int/science/workstreams/g.../Global%20Stocktake%20(referred%20to%20in%20Article%2014%20of%20the%20Paris%20Agreement%20-%20unfccc))

⁶⁸Τσάλτας Ι. Γρ., «Περιβάλλον, Πολιτική – Δίκαιο – Θεσμοί», Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2017, Σελ. 171 – 172

⁶⁹ό.π.π

αλλά και μεμονωμένα μέσω των Εθνικών Σχεδίων και των Εθνικά Καθορισμένων Συνεισφορών τους (INDCs), σχετικά με την μείωση των εκπομπών ρύπων.⁷⁰

⁷⁰ Δούση Εμμανουέλα, Κλιματική Αλλαγή, Μικρές Εισαγωγές, Εκδόσεις Παπαδόπουλος, 2018, Σελ. 69

2. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η Συνθήκη των Ηνωμένων Εθνών Για Τις Κλιματικές Μεταβολές (1992), ήταν αποτέλεσμα συζητήσεων, οι οποίες και διεξήχθησαν ανάμεσα στα Μέλη του Διεθνούς Συστήματος.⁷¹

Ετέθη προς υπογραφήν από εκατό πενήντα τέσσερα (154) κράτη στο Ρίο της Βραζιλίας και η «αφετηρία» της ισχύος της ήταν δύο χρόνια αργότερα. Η Ελλάδα προχώρησε στην υιοθέτησή της με τον Νόμο: 2205/1994 (ΦΕΚ 60/Α/15-4-1994). Μεταξύ άλλων προέβλεπε τα εξής: Την εκπόνηση, συνεχή πληροφόρηση και κοινοποίηση της εκάστοτε εθνικής απογραφής με γνώμονα συγκρίσιμες μεθοδολογίες., Δημοσίευση, τροποποίηση και εφαρμογή των προγραμμάτων σε εθνικό επίπεδο για τη διαχείριση της αλλαγής του κλίματος. (...) Το 'πλεονέκτημα' της εν λόγω Συνθήκης είναι ότι ο στόχος της επαναφοράς ταύτων των αερίων στα επίπεδα των δύο προηγούμενων δεκαετιών, μπορεί να καταστεί εφικτός από κάθε κράτος μεμονωμένα, ή με συνεργασία αυτών.⁷²

Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι η εν λόγω Σύμβαση εκτός από «πλεονεκτήματα είχε και μειονεκτήματα», καθώς, η 'διάρκεια ζωής της ήταν πολύ μικρή'. Αφού, η υλοποίηση των διατάξεων ταύτων ήταν εθελούσια από το «Βορρά».⁷³

Από την άλλη μεριά, ο 'Νότος' δεν είχε την επαρκή υποστήριξη (κεφάλαια, τεχνολογία), προκειμένου να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του. Συνεπώς, η «εγκατάλειψη» των χωρών αυτών αποτελεί μια 'κατάφορη παραβίαση' της **Αρχής της Κοινής, Αλλά Διαφοροποιημένης Ευθύνης**.⁷⁴

Επιπροσθέτως, το Πρωτόκολλο του Κιότο αποτελεί «επικουρικό όργανο», το οποίο εξειδικεύει τη Συμφωνία – Πλαίσιο του 1992. Το Πρωτόκολλο του Κιότο είναι η απόρροια της 3ης Συνόδου των Συμβαλλομένων Μερών.⁷⁵

⁷¹Τσάλτας Ι. Γρ., Περιβάλλον, Διεθνής Προστασία, Δίκαιο, Θεσμοί, Δεύτερη Έκδοση, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2017, Σελ. 160

⁷²www.ypreka.gr > Default / ΣΥΜΒΑΣΗ - ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ Η.Ε. ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ

⁷³ό.π.π

⁷⁴ www.ypreka.gr > ... > ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ / ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΤΟΥ ΚΥΟΤΟ - Υπουργείο Περιβάλλοντος

⁷⁵Δημαδάμα Ζέφη, Οικονομία – Ανάπτυξη – Περιβάλλον, Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Πολιτικές της Αειφόρου Ανάπτυξης, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2008, Σελ. 205

Υπεγράφη το 1997 και ετέθη σε ισχύ το 2005.⁷⁶ Κύριος σκοπός αυτού: Η ελαχιστοποίηση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου (CO₂, CH₄, κ.α.).⁷⁷

Η δομή του μεταξύ άλλων περιλαμβάνει δύο Παραρτήματα. Στο Ι: Περιλαμβάνονται τα αναπτυγμένα κράτη, ενώ, στο ΙΙ: Οι αναπτυσσόμενες χώρες. Συνολικά συμμετέχουν εκατόν ενενήντα ένα (191) έθνη.⁷⁸

Ωστόσο, άξιο μνείας, είναι οι ‘ελλείψεις’, τις οποίες παρουσιάζει το νομικό κείμενο ταύτο, αναφορικά με τη «βιωσιμότητά» του. Πιο συγκεκριμένα: Δεν προβλεπόταν «ανανέωσή» του μετά το 2012. Επιπροσθέτως, δεν συμπεριελάμβανε όλες τις πτυχές των κλιματικών μεταβολών, παρά μόνο ορισμένες. Τέλος, το καθεστώς του εγκαθιδρύθηκε υπό τη «σκιά» αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων, δίχως το γνώμονα των αναδυόμενων οικονομιών, όπως Κίνα, Ινδία κ.λ.π. που αποτελούν την «νέα γενιά» ρυπαντών μεγίστου βεληνεκούς.⁷⁹

Αυτό, όπως και η Συμφωνία του 1992 δεν κατάφεραν να επιβιώσουν, επειδή οι ιθύνοντες δεν επέδειξαν την ίδια σοβαρότητα και υπευθυνότητα, όπως καταδεικνύει η Συμβάσης του 2015. Χωρίς αυτό να σημαίνει ότι, και εκεί δεν υπήρχαν «εξαιρέσεις». Με την έννοια ότι, δεν περιλαμβάνονται Μηχανισμοί αυστηρής επιβολής, αλλά, η ορθόνομη εφαρμογή της επαφίεται στην κρίση των μετεχόντων.⁸⁰

Τέλος, η Συνθήκη των Παρισίων Για Την Αλλαγή του Κλίματος του 2015, είναι το πιο πρόσφατο θεσμικό κείμενο, το οποίο με τις διατάξεις του προσθέτει ‘ένα ακόμη λιθαράκι’ στο οικοδόμημα που ονομάζεται: «Διάσωση του Πλανήτη». ⁸¹

⁷⁶ό.π.π

⁷⁷www.ypeka.gr › ... › ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ / ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΤΟΥ ΚΥΟΤΟ - Υπουργείο Περιβάλλοντος

⁷⁸Τσάλτας Ι Γρ., Περιβάλλον, Διεθνής Προστασία, Δίκαιο, Θεσμοί, Δεύτερη Έκδοση, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2017, Σελ. 162 – 172

⁷⁹Δούση Εμμανουέλα, Κλιματική Αλλαγή, Μικρές Εισαγωγές, Εκδόσεις Παπαδόπουλος, 2018, Σελ. 45 – 46

⁸⁰Clemencon Raymond, «The Two Sides of the Paris Climate Agreement: Dismal Failure or Historic Breakthrough?», The Journal of Environment & Development · March 2016 DOI: 10.1177/1070496516631362

⁸¹Τσάλτας Ι. Γρ., «Περιβάλλον, Πολιτική – Δίκαιο – Θεσμοί», Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2017, Σελ. 168 – 170

Ετέθη προς υπογραφή στις 12 Δεκεμβρίου 2015 στο Παρίσι. ‘Σημείο Αναφοράς’ του παρόντος νομικού κειμένου αποτελεί -όπως και στα υπόλοιπα- ο μετριασμός των εκπομπών αερίων του Θερμοκηπίου και **πτώση της μέσης θερμοκρασίας υπό των 2°C· Και ει δυνατόν στους 1.5°C παγκοσμίως**. Με προθεσμία υλοποίησης των ανωτέρω στόχων μέχρι το 2020. (...) ⁸²

Παρόλα αυτά, κατά τη γνώμη μου, ο προβληματισμός της Διεθνούς είναι κατά πόσο ένας τέτοιος στόχος καθίσταται εφικτός, εφόσον, κύριοι ρυπαντές όπως οι Η.Π.Α. και η Ινδία επιδεικνύουν προκλητική συμπεριφορά και προβαίνουν σε αλόγιστη χρήση των ορυκτών καυσίμων, επιβαρύνοντας και διαταράσσοντας, κατ’ αυτόν τον τρόπο, το παγκόσμιο οικοσύστημα. Κάτι τέτοιο, ενισχύεται και από το γεγονός ότι, οι διατάξεις της παρούσας Σύμβασης δεν προβλέπουν Μηχανισμούς Επιβολής, αλλά προσβλέπουν στην όποια «οικολογική συνείδηση», η οποία πιθανώς να διακατέχει τους μετέχοντες.

Άξια μνείας, είναι η εξέχουσα θέση που κατέχει **ο Τομέας Δράσης της Προσαρμογής** και ιδιαίτερα όπως δίδεται στο **άρθρο 7**. Ειδικότερα, τα αναπτυσσόμενα κράτη πρέπει να αναπτύξουν κάποιες πολιτικές Προσαρμογής, προκειμένου να καταπολεμήσουν το εν λόγω πρόβλημα. Βέβαια, για την επίτευξη του σκοπού αυτού, απαιτείται εργασία σε συλλογικό επίπεδο, αλλά και μεμονωμένα, με την ανάπτυξη: **Εθνικών Σχεδίων Δράσης (NAPAs) και τις Εθνικά Καθορισμένες Συνεισφορές (INDCs)**.⁸³

⁸² Clemencon Raymond, «The Two Sides of the Paris Climate Agreement: Dismal Failure or Historic Breakthrough?», The Journal of Environment & Development · March 2016 DOI: 10.1177/1070496516631362

⁸³ Τσάλτας Ι. Γρ., «Περιβάλλον, Πολιτική – Δίκαιο – Θεσμοί», Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2017, Σελ. 171 – 172

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ
ΟΙ ΕΠΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΩΝ ΜΕΤΑΒΟΛΩΝ ΣΤΟΝ
ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΟ ΝΟΤΟ

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Στο παρόν κεφάλαιο, παρέχονται πληροφορίες, αναφορικά με τις συνέπειες των κλιματικών μεταβολών στο γεωγραφικό χώρο της Υπο – Σαχάριας Αφρικής. Ιδιαίτερα, όπως αυτός γίνεται αντιληπτός στους **Τρεις «Πυλώνες» της Βιώσιμης Ανάπτυξης**.

1. ΥΠΟ – ΣΑΧΑΡΙΑ ΑΦΡΙΚΗ

A) ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Οικοσυστήματα Σάχελ – Σαβάνας

Ενδεικτικό της περιβαλλοντολογικής υποβάθμισης της Υπο – Σαχάριας Αφρικής από τις κλιματικές μεταβολές αποτελούν τα οικοσυστήματα των περιοχών Σαβάνας – Δυτικού Σάχελ. Στις εν λόγω περιοχές παρουσιάζονται φαινόμενα, όπως, η καταπάτηση φυτών και η αισθητή μείωση των ειδών. Επίσης, «η επιβίωση των δασών» τίθεται εν αμφιβόλω, ένεκα των ακραίων θερμοκρασιών, ενώ υπάρχει πιθανότητα να μειωθεί ο αριθμός τους, κάτι που θα είναι σε βάρος των βοσκοτόπων.⁸⁴

B) ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Υγεία

Οι επιπτώσεις σε κοινωνικό επίπεδο και δη στον Τομέα της Υγείας, ένεκα των κλιματικών μεταβολών που λαμβάνουν χώρα στην Υπο – Σαχάρια Αφρική είναι οι εξής: Τα επίπεδα στασιμότητας ανάπτυξης των παιδιών ηλικίας κάτω των πέντε ετών έδειξαν ένα βαθμό ελαχιστοποίησης. Ωστόσο παραμένουν σε υψηλά επίπεδα που αγγίζουν το ποσοστό του 39.6% (μέχρι το 2011).⁸⁵

⁸⁴Olivia Serdeczny, Sophie Adams, Florent Baarsch, Dim Coumou, Alexander Robinson, William Hare, Michiel Schaeffer, Mahe Perrette, Julia Reinhardt, «Climate change impacts in Sub-Saharan Africa: from physical changes to their social repercussions», Reg. Environ Change (2017) 17:1585 – 1600 DOI 10.1007/s10113-015-0910-2

⁸⁵ό.π.π.

Επιπλέον, οι κάτοικοι της περιοχής υποσιτίζονται σε μεγάλο βαθμό που υπολογίζονται στο 1/4 σε παγκόσμιο επίπεδο.⁸⁶

Επιπροσθέτως, εμφανίζονται λοιμώδη νοσήματα. Πιο συγκεκριμένα: Το θερμικού άγχους εμφανίζεται από την εκτενή άνοδος της θερμοκρασίας και φέρει συμπτώματα, όπως ζαλάδες, κράμπες, θερμική καταπόνηση, θερμοπληξία ή ακόμη και θάνατο. Η διασύνδεση που υπάρχει ανάμεσα στις υψηλές θερμοκρασίες και στην αύξηση θνησιμότητας, λαμβάνουν χώρα στα κράτη Γκάνα και Κένυα. Με τους ηλικιωμένους και τα παιδιά να είναι οι πιο ευεπηρεάστοι. Επίσης, η ξηρασία είναι ο κύριος παράγοντας υποβάθμισης της ποιότητας και διαθεσιμότητας του πόσιμου νερού. Κάτι που έχει ως αποτέλεσμα, έξαρση παθήσεων, λ.χ. διάρροια, τράχωμα (σεξουαλικά μεταδιδόμενο νόσημα που προκαλεί τύφλωση και άλλα πολλά),⁸⁷ ψώρα και επιπεφυκίτιδα.⁸⁸

(...)

Μετανάστευση

Οι εναλλαγές των βροχοπτώσεων και η άνοδος της θερμοκρασίας, ως απότοκο των κλιματικών μεταβολών, οδηγούν στη δημιουργία περιβαλλοντικών μεταναστών, και πολλές φορές εσωτερικών, καθώς, ένεκα του εν λόγω προβλήματος, αδυνατούν να εξασφαλίσουν τα προς το ζην. (...) ⁸⁹

Επιπλέον, ένας άλλος παράγοντας, ο οποίος, ευθύνεται για την εμφάνιση του εν λόγω φαινομένου είναι, η Υδρευτική Ασφάλεια. Αφού, η πρόκληση αυτή, είναι αποτέλεσμα του ταχέως αυξανόμενου πληθυσμού εν αντιθέσει με τη δραματική ελάττωση

⁸⁶ό.π.π

⁸⁷www.eoty.gr/main/pass.asp?titlenumber_for=4180 / Τράχωμα, χλαμύδια και τύφλωση: Συμπτώματα, θεραπεία και πρόληψη ...

⁸⁸Olivia Serdeczny, Sophie Adams, Florent Baarsch, Dim Coumou, Alexander Robinson, William Hare, Michiel Schaeffer, Mahe Perrette, Julia Reinhardt, «Climate change impacts in Sub-Saharan Africa: from physical changes to their social repercussions», Reg. Environ Change (2017) 17:1585 – 1600 DOI 10.1007/s10113-015-0910-2

⁸⁹Omar Moalin Hassan, Gurudeo Anand Tularam, «The Effects of Climate Change on Rural-Urban Migration in Sub-Saharan Africa (SSA)—The Cases of Democratic Republic of Congo, Kenya and Niger», 2 Μαΐου 2018, <http://dx.doi.org/10.5772/intechopen.72226>

καλλιεργήσιμων εκτάσεων, οι οποίες έχουν ως συνέπεια την ελαχιστοποίηση των πόρων πόσιμου ύδατος. (...) Αυτά τα προβλήματα, σε συνδυασμό με τις ελλείψεις, τις οποίες αντιμετωπίζει ο αγροτικός πληθυσμός, όπως: η αδυναμία εύρεσης εργατικού δυναμικού, προβλέπεται ότι, θα οδηγήσει στην αυξανόμενη ποσόστωση (50% μέχρι το 2020) του φαινομένου της αστικοποίησης. Αξιοσημείωτα παραδείγματα, αποτελούν **η Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό**, η οποία περιλαμβάνει περιοχές όπως: Η Ζάμπια, η Ανγκόλα κ.λ.π, **ο Νίγηρας και η Κένυα**. Οι οποίες είναι δέκτες των ζητημάτων ταύτων.⁹⁰

Ασφάλεια

Η κλιματική αλλαγή δεν οδηγεί πάντα σε συγκρούσεις. Και εφόσον, ληφθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα.⁹¹ Αλλά, δίνει τη δυνατότητα σε καιροσκόπους και εξουσιολάγνους αξιωματούχους να τη χρησιμοποιήσουν ως «εργαλείο» για να δυναμιτίσουν έτι περαιτέρω τα ήδη υπάρχοντα ζητήματα, με σκοπό την κατάληψη νευραλγικών θέσεων.⁹²

Δύο προκλήσεις, με τις οποίες θα ασχοληθούμε και οι οποίες μαστιίζουν χώρες της Υπο – Σαχάριας Αφρικής είναι: **Η Τρομοκρατία και οι Εθνοτικές Διαμάχες**.⁹³

Αναφορικά με το πρώτο ζήτημα, πρέπει να λεχθεί ότι, «η εν λόγω ασθένεια βρίσκεται σε έξαρση», επειδή, οι διάφορες τρομοκρατικές ομάδες, οι οποίες δραστηριοποιούνται στην περιοχή, όπως: **Η Boko Haram, ISIS, κ.α. στοχεύουν σε μία παγκόσμια επικράτηση του Σουνητικού Ισλάμ, βασιζόμενη στις ‘αυστηρές επιταγές’ του Κορανίου και αποκηρύσσοντας, με τα βδελυγμίας το Σιιτικό Δόγμα**.⁹⁴ Κάτι τέτοιο, έχει ως συνέπεια, το θρησκευτικό φανατισμό. Ο οποίος, οδηγεί σε εμφύλιες διαμάχες (όπως θα ειπωθεί κατωτέρω), σε αύξηση των ποσοστών θνησιμότητας των «απίστων» από τις λεχθείσες

⁹⁰ Ο.π.π.

⁹¹ Popovsky Vesselin, «Foresight Africa Viewpoint: Does climate change cause conflict?», 20 Ιανουαρίου, Africa Focus, 2017

⁹² John Madeira, Perspective, ASP, «Climate Change, Sub-Saharan Africa, and US National Security», Αύγουστος 2019

⁹³ Ο.π.π

⁹⁴ <https://www.iefimerida.gr › news › siites-kai-soynites-poiies-oi-diafores-toy...> / Σίιτες και Σουνίτες: Ποιες οι διαφορές τους, τι κρύβεται πίσω ...

τρομοκρατικές οργανώσεις, στον αναλυθέν γεωγραφικό χώρο^{95,96} αλλά και σε γενικότερη αστάθεια στη Μέση Ανατολή. Γεγονός το οποίο, ‘κινητοποιεί’ τις Η.Π.Α., καθώς, θέλουν όχι μόνο να προστατεύσουν τα Γεωστρατηγικά – Γεωπολιτικά συμφέροντά τους, τα οποία και διακυβεύονται από την παρουσία και τη δράση του εν λόγω αποσταθεροποιητικού παράγοντα, αλλά και να εξασφαλίσουν μία ευρεία σταθερότητα.⁹⁷

Τα ανωτέρω φαινόμενα, προκαλούνται από τις έντονες βροχοπτώσεις. Από την άλλη μεριά, η αύξηση της θερμοκρασίας προκαλεί καταστροφές και ελλείψεις σε πόσιμο νερό και αποθέματα τροφής. Με αποτέλεσμα, η εκάστοτε τρομοκρατική οργάνωση να προσεταιρίζεται τους ευπαθείς πληθυσμούς παρέχοντάς τους είδη πρώτης ανάγκης. Ενδεικτική περίπτωση, η λίμνη του Τσαντ.⁹⁸

(...)

Η δεύτερη πρόκληση, με την οποία θα ασχοληθούμε στην παρούσα εργασία, είναι **οι Εμφύλιες Συγκρούσεις**. Οι κλιματικές μεταβολές είναι υπεύθυνες για τη διάβρωση του εδάφους. Με συνέπεια, η διαβίωση των αγροτικών και νομαδικών κοινοτήτων να καθίσταται ιδιαίτερα δυσχερής. Αξιοσημείωτο παράδειγμα, είναι οι πληθυσμιακές ομάδες του Μάλι, όπου οι εκτάσεις γης, οι οποίες χρησιμοποιούνται για εκτροφή βοοειδών είναι πολύ περιορισμένη. Πράγμα, που οδηγεί σε αύξηση ανταγωνισμών και εν τέλει συγκρούσεων. (...) Τις διαμάχες αυτές, εκμεταλλεύεται **το Μέτωπο Απελευθέρωσης της Μασίνα**,⁹⁹ προκειμένου να «φυτέψει τους σπόρους» της μισαλλοδοξίας, του φόβου και του θρησκευτικού φανατισμού. Κάτι τέτοιο, διακυβεύει τα συμφέροντα της **Βορειο- Ατλαντικής Υπερδύναμης**, όπως άλλωστε, προελέχθη.¹⁰⁰

⁹⁴ <https://www.newsbeast.gr › world › arthro › i-tromokratiki-organosi-pou-i...> / Η τρομοκρατική οργάνωση που είναι πιο θανατηφόρα από τον ...

⁹⁵ <https://www.cnn.gr › news › kosmos › story › nigiria-okto-agrotes-dolofo...> / Νιγηρία: Οκτώ αγρότες δολοφονήθηκαν από τζιχαντιστές της ...

⁹⁶ John Madeira, Perspective, ASP, «Climate Change, Sub-Saharan Africa, and US National Security», Αύγουστος, 2019

⁹⁷ ό.π.π

⁹⁸ ό.π.π

⁹⁹ www.theportal-center.com › Reports / Macina Liberation Front: Qatar's terrorist arm in Mali | Center ...

¹⁰⁰ John Madeira, Perspective, ASP, «Climate Change, Sub-Saharan Africa, and US National Security», Αύγουστος, 2019

(...)

Γ) ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

(...) Η παγκόσμια οικονομική κρίση προσθέτει κωλύματα στην προσπάθεια ανάπτυξης στην εξεταζόμενη περιοχή. Κάτι που έχει ως αποτέλεσμα, τα χαμηλά επίπεδα βιοπορισμού και αύξηση της ένδειας. Παρά το γεγονός ότι, τα ποσοστά της πενίας επέδειξαν σημαντική μείωση ($56.5 \geq 47.5\%$) την περίοδο 1990 – 2008, ωστόσο, συνεχίζει να αποτελεί σοβαρότατη κοινωνική πρόκληση, τόσο για τους αξιωματούχους, αλλά πολύ περισσότερο για τους υπηκόους. (...) ¹⁰¹

Ο Γεωργικός τομέας, αποτελεί την κύρια εισοδήματος, για το 98% του πληθυσμού. Παρόλο που υπέστη μια σημαντική ύφεση τη δεκαετία του 70', ένεκα της στασιμότητας που υπήρξε στην γεωργική παραγωγή και η οποία, οδήγησε σε μετριασμό της διαθεσιμότητας τροφίμων κατά κεφαλήν. Ωστόσο, το φαινόμενο αυτό, ανεστράφη το διάστημα 2000 – 2010. Η εν λόγω ανάκαμψη οφείλεται στη διαφυγή των χωρών της Υπο – Σαχάριας Αφρικής από τις κακές οικονομικές επιδόσεις των δεκαετιών 80' και 90', αλλά και από την υιοθέτηση ευνοϊκών τιμών σε εθνικό επίπεδο. ¹⁰²

¹⁰¹https://www.ipcc.ch/assets/uploads/2018/02/WGIIAR5-Chap22_FINAL/22—Africa—IPCC

¹⁰²ό.π.π

1. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

A) ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Τα οικοσυστήματα Σάχελ – Σαβάνας είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα της αναλυθείσας περιοχής, το οποίο πλήττεται από τις κλιματικές μεταβολές. Πιο συγκεκριμένα, εμφανίζονται φαινόμενα όπως: καταπάτηση φυτών έκλειψη της πανίδας, καθώς και αποψίλωση των δασών. Πράγμα που σημαίνει ότι, η ύπαρξη των βοσκοτόπων τίθεται εν αμφιβόλω.¹⁰³

B) ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Μείζονα κοινωνικά προβλήματα είναι η μετανάστευση¹⁰⁴ και η ασφάλεια ¹⁰⁵ και τα δύο φαινόμενα είναι απότοκο των κλιματικών αλλαγών με ευρύτερες προεκτάσεις, όπως η εσωτερική αστάθεια.

Γ) ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η οικονομία της περιοχής, ταλανίζεται από τον αντίκτυπο της κλιματικής αλλαγής. Αφού, υπάρχει το φαινόμενο της πενίας σε μεγάλο βαθμό. Παρόλο που, παρουσιάστηκε βελτίωση στον εν λόγω «Πυλώνα», εξακολουθεί να αποτελεί μείζονος σημασίας πρόκληση για τους ιθύνοντες.¹⁰⁶

¹⁰³Olivia Serdeczny, Sophie Adams, Florent Baarsch, Dim Coumou, Alexander Robinson, William Hare, Michiel Schaeffer, Mahe Perrette, Julia Reinhardt, «Climate change impacts in Sub-Saharan Africa: from physical changes to their social repercussions», Reg. Environ. Change (2017) 17:1585 – 1600 DOI 10.1007/s10113-015-0910-2

¹⁰⁴Omar Moalin Hassan, Gurudeo Anand Tularam, «The Effects of Climate Change on Rural-Urban Migration in Sub-Saharan Africa (SSA)—The Cases of Democratic Republic of Congo, Kenya and Niger», 2 Μαΐου 2018, <http://dx.doi.org/10.5772/intechopen.72226>

¹⁰⁵John Madeira, Perspective, ASP, «Climate Change, Sub-Saharan Africa, and US National Security», Αύγουστος 2019

¹⁰⁶https://www.ipcc.ch › assets › uploads › 2018/02 › WGIIAR5-Chap22_FINAL / 22 — Africa – IPCC

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η Ανάλυσή μας, συνεχίζεται με τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην ασιατική Ήπειρο. Συγκεκριμένα, δίδονται λεπτομερή στοιχεία, σχετικά, με την «επιρροή» που εκείνες έχουν σε τομείς, όπως: Το Οικοσύστημα· Η Ασφάλεια· Η Οικονομία. Αξιοσημείωτο παράδειγμα, το Μπαγκλαντές.

2. ΑΣΙΑ

A) ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η Ασία μαστίζεται και εκείνη από φαινόμενα, όπως η αποψίλωση των δασών και η ξηρασία. Είναι γεγονός ότι, η αποψίλωση επηρεάζει το οικοσύστημα πλήττοντας την παραγωγή χαρτιού, χαρτοπολτού και Φοινικέλαιου. (...) Αξιοσημείωτα παραδείγματα, η Μαλαισία και η Ινδονησία.¹⁰⁷

(...)

Επιπλέον, η ξηρασία σε συνδυασμό με την άνοδο της στάθμης των θαλασσών προκαλούν αλάτωση στα Δέλτα· Με συνέπεια, τις αρνητικές επιπτώσεις στην παραγωγή. Λ.χ. η περιοχή Μενκόνγκ.¹⁰⁸

B) ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Εξ' αιτίας των βροχοπτώσεων που έχουν προκληθεί από τους μουσώνες, πολλοί δρόμοι γέφυρες και άλλες υποδομές έχουν καταστεί απρόσιτες για τους πολίτες και κυρίως για τα παιδιά· τα οποία στερούνται πρόσβαση στην τροφή, σε καθαρό νερό κ.λ.π.¹⁰⁹

(...)

¹⁰⁷<https://www.imf.org › pubs › fandd › 2018/09 / The Impact of Climate Change in Southeast Asia – IMF ...>

¹⁰⁸ό.π.π

¹⁰⁹<https://news.un.org › story › 2019/07 / Monsoon rains turn millions of children's lives 'upside down ...>

Ακόμη, οι πλημμύρες -ένεκα του φαινομένου- διακυβεύουν τη ζωή των παιδιών, καθώς απειλούνται με πνιγμό. Εμφανίζονται κρούσματα διάρροιας, ελονοσίας και άλλων ασθενειών από την ύπαρξη λιμναζόντων υδάτων και ακατάλληλων εγκαταστάσεων. Έλλειψη μορφωτικής κατάρτισης από την καταστροφή ιδρυμάτων.¹¹⁰

(...)

Χαρακτηριστικά παραδείγματα χωρών το Νεπάλ και το Μπαγκλαντές, στις οποίες καταγράφονται υψηλά ποσοστά θνησιμότητας.¹¹¹

Γ) ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η ανατολική Ασία και ο Ειρηνικός, όπου τα ακραία καιρικά φαινόμενα πλήττουν τον Οικονομικό Τομέα. (...) Στις Φιλιππίνες και στην Ινδονησία, τα ποσοστά είναι ιδιαίτερος υψηλά (50%). Ενώ, και τα επίπεδα θνησιμότητας από φυσικές καταστροφές αγγίζουν το 80%. Γεγονός το οποίο, «μεταφράζεται» σε αριθμούς περί τα πενήντα έξη κόμμα οχτώ δισεκατομμύρια δολάρια (56.800.000.000\$).¹¹²

(...)

Εάν οι κλιματικές αλλαγές συνεχιστούν με αμείωτο ρυθμό, τότε «διακυβεύεται» η ύπαρξη της Ασίας. Αλλά και η οικονομική ανταγωνιστικότητα του Ειρηνικού. Πράγμα, που έχει άμεσες επιπτώσεις στο ευ ζην του ευάλωτου πληθυσμού.¹¹³

Πρέπει να λεχθεί ότι, η οικονομία ενός κράτους και δη της αναλυθείσας Ηπείρου επηρεάζεται από κινδύνους που προκαλούν το παγκόσμιο ενδιαφέρον, αλλά και την ανησυχία. Ενδεικτικά, αναφέρονται οι εξής: **η Δημοσιονομική Κρίση, η Κοινωνική Αστάθεια ‘εκ θεμελίων’.**¹¹⁴ (...)

¹¹⁰ό.π.π

¹¹¹<https://www.weforum.org › agenda › 2019/11 / Climate risks to business: why there are more than you think ...>

¹¹²ό.π.π

¹¹³ό.π.π

¹¹⁴ό.π.π

2. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

A) ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Όπως έχει ήδη λεχθεί, το οικοσύστημα της εξεταζόμενης περιοχής μαστίζεται από φαινόμενα όπως, η αποψίλωση των δασών, η αλκαλίωση στα Δέλτα, η αύξηση της στάθμης των θαλασσών. Ενώ, αρνητικός αντίκτυπος εμφανίζεται και στην παραγωγή χαρτιού και στα παράγωγά του. Καθώς, και στην παραγωγή φοινικελαίου. Παραδείγματα πληγείσων κρατών: Ινδονησία, Μαλαισία, Μενκόνγκ.¹¹⁵

B) ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Το Νεπάλ και το Μπαγκλαντές, πλήττονται σφόδρα από ακραία καιρικά φαινόμενα π.χ. μουσώνες, βροχές. Τα εν λόγω φαινόμενα, προκαλούν πλημμύρες και λιμνάζοντα νερά τα οποία, ευθύνονται για πνιγμούς, ασθένειες. Ελονοσία, διάρροια. Ενώ, προκαλούνται και καταστροφές σε υποδομές, όπως τα σχολεία. Με αποτέλεσμα, να είναι αδύνατη η πρόσβαση στην εκπαίδευση.¹¹⁶

Σε όλα αυτά, ο κύριος «δέκτης» είναι ο παιδικός πληθυσμός, ο οποίος και εμφανίζει υψηλά ποσοστά θνησιμότητας. Σύμφωνα, και με Έκθεση της UNICEF.¹¹⁷

Γ) ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η γεωγραφική περιοχή της Ασίας και του Ειρηνικού, «μαστίζεται» από ακραία καιρικά φαινόμενα που εκτός από το οικοσύστημα επηρεάζεται και η οικονομία, αλλά και η κοινωνία. Η οποία, βιώνει στο «πετσί» της τον αντίκτυπο των οικονομικών απωλειών, ως απότοκο των φυσικών καταστροφών.¹¹⁸

¹¹⁵<https://www.imf.org › pubs › fandd › 2018/09 / The Impact of Climate Change in Southeast Asia – IMF ...>

¹¹⁶<https://news.un.org › story › 2019/07 / Monsoon rains turn millions of children's lives 'upside down>

...
¹¹⁷ό.π.π

¹¹⁸<https://www.weforum.org › agenda › 2019/11 / Climate risks to business: why there are more than you think ...>

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Το 'ψηφιδωτό' του αντικτύπου της αλλαγής του κλίματος ολοκληρώνεται με την περιοχή της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής. Κι εδώ, βλέπουμε την ευπάθεια, την οποία «βιώνουν». Σε Τομείς όπως: Η Γεωργία· Η Ασφάλεια· Ο Τουρισμός.

3. ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΡΑΪΒΙΚΗ

A) ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Οι κλιματικές μεταβολές είναι έντονες και στο οικοσύστημα της εξεταζόμενης περιοχής. Ειδικότερα, η Αϊτή πλήττεται από σεισμούς. Κάτι, που την καθιστά ευάλωτη σε καταγίδες, οι οποίες, θα λάβουν χώρα στο μέλλον. Επιπλέον, η αύξηση της στάθμης των θαλασσών θα προκαλέσει αλάτωση των υδάτων, πράγμα που θα έχει αντίκτυπο στις καλλιεργήσιμες εκτάσεις και στα αποθέματα πόσιμου νερού.¹¹⁹

B) ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Τα ακραία καιρικά φαινόμενα, τα οποία, λαμβάνουν χώρα στην περιοχή της Λατινικής Αμερικής, έχουν προεκτάσεις και σε κοινωνικό επίπεδο. Αφού, παρουσιάζονται προκλήσεις όπως, η ανισότητα, υψηλά ποσοστά αστικοποίησης (85%), προσφυγικές ροές, το οργανωμένο έγκλημα με την εμφάνιση συμμοριών,¹²⁰ καθώς και η μετανάστευση. Ιδιαίτερα, σε περιοχές όπως η Ονδούρα.¹²¹

(...)

Επιπλέον, όταν ένα φυσικό φαινόμενο πλήξει μια πόλη, μοιραία οι κάτοικοι εμφανίζουν ελλείψεις σε αγαθά: Είδη πρώτης ανάγκης, πρόσβαση σε πόσιμο νερό, εγκαταστάσεις υγιεινής κ.λ.π. Επίσης, η αρωγή προς τη συγκεκριμένη ομάδα ανθρώπων να επιστρέψουν στην πρωτέρα κατάσταση κρίνεται επιτακτική. Συνεπώς, τις μεγαλύτερες ανάγκες, και κυρίως για προστασία, τις εμφανίζει ο πληθυσμός,

¹¹⁹ Tara Law, «The Climate Crisis Is Global, but These 6 Places Face the Most Severe Consequences», 30 Σεπτεμβρίου 2019

¹²⁰<https://ec.europa.eu › latin-america-caribbean / South America | European Civil Protection and Humanitarian ...>

¹²¹ Miranda Cady Hallett, «Climate Change Is Driving People Out of Central America», 9/10/2019

ο οποίος τελεί εν καταστάσει έκτακτης ανάγκης.¹²²

Γ) ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Οι οικονομίες των παρακτίων περιοχών της Λατινικής Αμερικής, στηρίζονται στην αλιεία και στον τουρισμό και είναι ιδιαίζοντως ευπαθείς απέναντι στις κλιματικές μεταβολές και ειδικά εκείνες που σχετίζονται με την άνοδο της στάθμης των θαλασσών.¹²³

Ο τουρισμός, είναι μία από τις πιο «κερδοφόρες πηγές» της περιοχής. Ιδιαίτερα, της Καραϊβικής. Η μετανάστευση των ακτογραμμών θα ‘ανοίξει νέους ορίζοντες’ οικονομικών ευκαιριών, καθώς, οικοδομούνται νέες αμμώδεις ακτές, αλλά η προστασία, η ανάπλαση και η σταθεροποίηση των ήδη υφισταμένων απεικονίζει τον κύριο κοινωνικό – οικονομικό αντίκτυπο. Είναι δύσκολο, να διαχωρίσουμε τις συνέπειες της αύξησης της στάθμης των θαλασσών, οι οποίες, λαμβάνουν χώρα ένεκα της κλιματικής αλλαγής, από τη διάβρωση, η οποία και συνδέεται με την αλληπάλληλη αλληλεπίδραση που υπάρχει ανάμεσα σε θάλασσα και ακτή. Επιπροσθέτως, ορισμένες ενέργειες εξόρυξης άμμου (Τρινιντάντ & Τομπάγκο), οδηγούν σε μία αλληλουχία οικονομικών – κοινωνικών επιπτώσεων, όπως, στο γενικότερο οικοσύστημα. Και ειδικότερα:, Στον τομέα του τουρισμού, από την αυξανόμενη ρύπανση, στο θαλάσσιο χώρο, ένεκα της θνησιμότητας των κοραλλιογενών υφάλων, αλλά και ζημίες γενικότερα που προξενούνται από φυσικά φαινόμενα, όπως, καταιγίδες.¹²⁴

(...)

Τα πιο αξιοσημείωτα ζητήματα που «βρίσκονται ψηλά στην ατζέντα» των λεχθέντων χωρών και τα οποία λειτουργούν καταλυτικά, τόσο για την οικονομία, όσο και για την κοινωνία, είναι: Ο τομέας του τουρισμού, οι υποδομές, κ.λ.π. (...)¹²⁵

¹²²<https://ec.europa.eu › latin-america-caribbean / South America | European Civil Protection and Humanitarian ...>

¹²³<https://www.ipcc.ch › site › uploads › 2018/03 / Latin America - IPCC>

¹²⁴ό.π.π

¹²⁵ό.π.π

3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

A) ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η Αϊτή, ως ενδεικτικό παράδειγμα της περιοχής στο οικοσύστημά της εμφανίζει φαινόμενα όπως: αλάτωση των υδάτων, η οποία, επηρεάζει την αγροτική παραγωγή και τα αποθέματα πόσιμου ύδατος. Επιπλέον, είναι ιδιαίτερα ευπαθής στις σεισμικές δονήσεις αλλά και στα φαινόμενα των καταιγίδων.¹²⁶

B) ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η εξεταζόμενη περιοχή παρουσιάζει φαινόμενα, λ.χ. αστικοποίηση, μετανάστευση,¹²⁷ ανισότητα, προσφυγικές ροές, και το οργανωμένο έγκλημα. Με την εμφάνιση συμμοριών.¹²⁸

Επιπροσθέτως, τα ακραία καιρικά φαινόμενα δημιουργούν καταστροφές και ελλείψεις σε αγαθά: Είδη πρώτης ανάγκης, εγκαταστάσεις υγιεινής, κ.α.¹²⁹

Γ) ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Ο Τουρισμός είναι η κύρια «πηγή» εσόδων της περιοχής. Αφού, δημιουργεί ευκαιρίες και ανοίγει νέους ορίζοντες, καθώς, οικοδομούνται νέες αμμώδεις ακτές, αλλά η προστασία, η ανάπλαση και η σταθεροποίηση των ήδη υφισταμένων απεικονίζει τον κύριο κοινωνικό – οικονομικό αντίκτυπο. (...) ¹³⁰

¹²⁶Tara Law, «The Climate Crisis Is Global, but These 6 Places Face the Most Severe Consequences», 30 Σεπτεμβρίου 2019

¹²⁷Miranda Cady Hallett, «Climate Change Is Driving People Out of Central America», 9/10/2019

¹²⁸<https://ec.europa.eu › latin-america-caribbean / South America | European Civil Protection and Humanitarian ...>

¹²⁹ό.π.π

¹³⁰<https://www.ipcc.ch › site › uploads › 2018/03 / Latin America - IPCC>

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Η ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΣΣΩΜΕΝΩΝ ΧΩΡΩΝ ΣΤΗΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ ΚΑΙ Η ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΣΤΟΧΟΥ 13

-

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: ΟΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 7 ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ

Το Παρόν Τμήμα της Εργασίας ταύτης θα αναλύσει την **Προσαρμοστική Ικανότητα του Αναπτυσσόμενου Νότου** απέναντι στο φαινόμενο των κλιματικών μεταβολών. Όπως αυτή γίνεται αντιληπτή και λαμβάνει χώρα στο **άρθρο 7 της Σύμβασης των Παρισίων για την Κλιματική Αλλαγή του 2015**.¹³¹ Ειδικότερα: Πολλές αναπτυσσόμενες χώρες έχουν από καιρό θεωρήσει ότι η προσαρμογή ήταν μία κακή σχέση μετριασμού στο πλαίσιο του καθεστώτος για την κλιματική αλλαγή που προσπάθησε να συμπεριλάβει ισχυρότερες διατάξεις στη Συμφωνία των Παρισίων. (...) Η προσαρμογή παρέχει κυρίως τοπικά οφέλη, έτσι ώστε οι χώρες να έχουν κίνητρο να προσαρμοστούν, ανεξάρτητα από τις ενέργειες των άλλων χωρών, καθιστώντας περιττή τη συλλογική δράση.¹³²

Στη Συμφωνία των Παρισίων, αναγνωρίζεται ότι η προσαρμογή αποτελεί παγκόσμια πρόκληση με τοπικές, υπο-εθνικές, εθνικές, περιφερειακές και διεθνείς διαστάσεις, την οποία αντιμετωπίζουν όλοι, καθώς και ότι αποτελεί βασικό στοιχείο και συμβάλλει στη μακροπρόθεσμή αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής παγκοσμίως, για την προστασία των ανθρώπων, των μέσων διαβίωσης και των οικοσυστημάτων, λαμβάνοντας υπόψη τις επείγουσες και τις άμεσες ανάγκες των συμβαλλομένων αναπτυσσόμενων χωρών, που είναι ιδιαίτερα ευάλωτες στις δυσμενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.¹³³

Γίνεται κατανοητό ότι, η σημερινή ανάγκη για προσαρμογή είναι σημαντική, τα υψηλότερα επίπεδα μετριασμού μπορούν να μειώσουν την εν λόγω ανάγκη. Ενώ, και οι μεγαλύτερες ανάγκες προσαρμογής μπορεί να συνεπάγονται και μεγαλύτερο κόστος.¹³⁴

Προς τούτο, τα μέρη καθορίζουν τον παγκόσμιο στόχο για την προσαρμογή που είναι η βελτίωση της προσαρμοστικής ικανότητας, η ενίσχυση της ανθεκτικότητας και η μείωση της ευπάθειας σε σχέση με την κλιματική αλλαγή, με σκοπό τη συμβολή στην αειφόρο

¹³¹Bodansky Daniel, «The Paris Climate Change Agreement: A New Hope?», Forthcoming in the *American Journal of International Law*, 17/05/2016

¹³²ό.π.π

¹³³ Σύμφωνα με το άρθρο 7 παρ. 2 της Συμφωνίας των Παρισίων.

¹³⁴ Σύμφωνα με το άρθρο 7 παρ. 4 της Συμφωνίας των Παρισίων.

ανάπτυξη και την εξασφάλιση επαρκούς αντιμετώπισης στο πλαίσιο του στόχου θερμοκρασίας που αναφέρεται στο άρθρο.¹³⁵

Οι προσπάθειες προσαρμογής των συμβαλλομένων αναπτυσσόμενων χωρών αναγνωρίζονται, σύμφωνα με τους λεπτομερείς όρους που εγκρίνονται από τη Διάσκεψη των Μερών που επέχει θέση συνόδου των μερών της παρούσας Συμφωνίας, κατά την πρώτη της συνεδρίαση.¹³⁶

Τα Μέρη θα πρέπει να συνεργαστούν στενότερα για την ενίσχυση των δράσεων προσαρμογής, λαμβάνοντας υπόψη το πλαίσιο προσαρμογής του Κανκούν, μεταξύ άλλων όσον αφορά: α) την ανταλλαγή πληροφοριών, ορθών πρακτικών, εμπειριών και διδαγμάτων, συμπεριλαμβανομένων, κατά περίπτωση, στον βαθμό που σχετίζονται με την επιστήμη, του σχεδιασμού, της πολιτικής και της εφαρμογής σε σχέση με τις δράσεις προσαρμογής· β) την ενίσχυση των θεσμικών μηχανισμών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που απορρέουν από τη Σύμβαση και υπηρετούν την παρούσα Συμφωνία, για την υποστήριξη της σύνθεσης σχετικών πληροφοριών και γνώσεων, καθώς και της παροχής τεχνικής υποστήριξης και καθοδήγησης προς τα Μέρη· γ) την ενίσχυση της επιστημονικής γνώσης για το κλίμα, συμπεριλαμβανομένης της έρευνας, της συστηματικής παρατήρησης του κλιματικού συστήματος και των συστημάτων έγκαιρης προειδοποίησης, κατά τρόπο που ενημερώνει τις υπηρεσίες για το κλίμα και στηρίζει τη λήψη αποφάσεων· δ) την παροχή βοήθειας στις συμβαλλόμενες αναπτυσσόμενες χώρες για τον προσδιορισμό των αποτελεσματικών πρακτικών προσαρμογής, των αναγκών προσαρμογής, των προτεραιοτήτων, της στήριξης που παρέχεται και λαμβάνεται για δράσεις και προσπάθειες προσαρμογής, και των προκλήσεων και των ελλείψεων, κατά τρόπο σύμφωνο με την ενθάρρυνση των ορθών πρακτικών· και ε) τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της διάρκειας των δράσεων προσαρμογής.¹³⁷

Κάθε Μέρος συμμετέχει, ανάλογα με την περίπτωση, στις διαδικασίες σχεδιασμού της προσαρμογής και στην υλοποίηση δράσεων, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης ή ενίσχυσης σχετικών σχεδίων, πολιτικών και/ή συνεισφορών, τα οποία μπορεί να περιλαμβάνουν: α) την υλοποίηση δράσεων, πρωτοβουλιών ή / και προσπαθειών προσαρμογής· β) τη διαδικασία διαμόρφωσης και εφαρμογής εθνικών σχεδίων

¹³⁵ Στόχος Βιώσιμης Ανάπτυξης νο. 13

¹³⁶ Σύμφωνα με το άρθρο 7 παρ. 1 της Συμφωνίας των Παρισίων

¹³⁷ Σύμφωνα με το άρθρο 7 παρ. 3 της Συμφωνίας των Παρισίων

προσαρμογής· γ) τις εκτιμήσεις των επιπτώσεων και της ευπάθειας στην κλιματική αλλαγή, με σκοπό τη διατύπωση εθνικά καθορισμένων δράσεων προτεραιότητας, λαμβάνοντας υπόψη τα ευάλωτα άτομα, μέρη και οικοσυστήματα· δ) την παρακολούθηση και αξιολόγηση, καθώς και τα διδάγματα από σχέδια προσαρμογής, πολιτικές, προγράμματα και δράσεις· και ε) τη βελτίωση της ανθεκτικότητας των κοινωνικοοικονομικών και οικολογικών συστημάτων, μεταξύ άλλων μέσω της οικονομικής διαφοροποίησης και της βιώσιμης διαχείρισης των φυσικών πόρων.¹³⁸

Επιπρόσθετα, κάθε Μέρος πρέπει, ανάλογα με την περίπτωση, να υποβάλλει και να επικαιροποιεί σε τακτά χρονικά διαστήματα ανακοίνωση προσαρμογής, η οποία μπορεί να περιλαμβάνει τις προτεραιότητές του, τις ανάγκες, τα σχέδια και τις δράσεις υλοποίησης και υποστήριξης, χωρίς να προκαλείται πρόσθετη επιβάρυνση για τις συμβαλλόμενες αναπτυσσόμενες χώρες. Αυτές οι ανακοινώσεις προσαρμογής καταχωρούνται σε δημόσιο μητρώο που τηρείται από τη γραμματεία, ενώ θα πρέπει, ανάλογα με την περίπτωση, να υποβάλλονται και να επικαιροποιούνται ανά τακτά χρονικά διαστήματα, ως συστατικό στοιχείο άλλων ανακοινώσεων ή εγγράφων, ή σε συνδυασμό με αυτά, συμπεριλαμβανομένου ενός εθνικού σχεδίου προσαρμογής.¹³⁹

¹³⁸ Σύμφωνα με το άρθρο 7 παρ. 7 της Συμφωνίας των Παρισίων

¹³⁹ Σύμφωνα με το άρθρο 7 παρ. 9 της Συμφωνίας των Παρισίων

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η Ανάλυσή μας ξεκινά, με τις Πρακτικές Προσαρμογής, τις οποίες και υιοθετεί η Υπο – Σαχάρια Αφρική. Προκειμένου, να καταστεί εφικτή η ανθεκτικότητα τομέων, λ.χ.: Η Γεωργία· Η «Υποστήριξη» του Πληθυσμού· Ο Ιδιωτικός Τομέας (επιχειρήσεις).

1. Η ΥΠΟ – ΣΑΧΑΡΙΑ ΑΦΡΙΚΗ «ΠΡΟΣΑΡΜΟΖΕΤΑΙ» ΣΤΗΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ

A) ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Ο Οργανισμός Γεωργίας και Τροφίμων έχει θέσει μια σειρά στόχων, σχετικά με πολιτικές προσαρμογής στους Τομείς Διαχείρισης Εδάφους και Νερού, καθώς και να ελέγξει την αποτελεσματικότητα τους, αναφορικά με την ενδυνάμωση της ικανότητας του αγροτικού πληθυσμού της εξεταζόμενης περιοχής να προσαρμοστεί απέναντι στο φαινόμενο των κλιματικών μεταβολών.¹⁴⁰

(...)

Χαρακτηριστικά αναφέρονται τα εξής: Τα φυσικά μέτρα συντήρησης του εδάφους, η συγκομιδή των υδάτων· Ενώ, η διαφοροποίηση των βιοτικών πόρων και η ανέλιξη των ανθρωπίνων δυνατοτήτων αποτελούν θεμελιώδεις παράγοντες για την ενδυνάμωση της **Προσαρμοστικής Ικανότητας**. Η δραστηριότητα των Γεωργών σε τομείς που αφορούν τη Γη, τα ύδατα, τις γεωργικές εισροές και τις απώλειες στα αποθέματα τροφίμων θεωρούνται μείζονος σημασίας στοιχεία των πολιτικών Προσαρμογής.¹⁴¹

Επίσης, η εργασία του Οργανισμού δίδει προσοχή στα ακόλουθα κριτικά στοιχεία, ώστε να ενισχυθεί η ικανότητα των κοινοτικών ομάδων, προκειμένου να προσαρμοστούν στις κλιματικές αλλαγές: Μεγέθυνση της υγείας του εδάφους και οικοδόμηση της ανθεκτικότητας, συλλογή ύδατος, διαφοροποίηση βιοτικού επιπέδου, θεσμική συνεργασία – δικτύωση – ανάπτυξη ικανοτήτων.¹⁴²

¹⁴⁰[www.fao.org › in-action › towards-climate-c... / Towards climate change adaptation in sub-Saharan Africa | FAO .../ 2019](http://www.fao.org/in-action/towards-climate-change-adaptation-in-sub-saharan-africa)

¹⁴¹ό.π.π.

¹⁴²ό.π.π

Πεδία Εφαρμογής του έργου: Οι κύριες περιοχές της Υπο – Σαχάριας Αφρικής, όπου απολαμβάνουν τα πλεονεκτήματα του παρόντος έργου, είναι: Τανζανία, Κένυα, Αιθιοπία. Με κέντρο βάρους δεκαπέντε χιλιάδες άτομα. Ωστόσο, στο δυτικό μέρος της Αφρικής, ένεκα της περιφερειακής σύνθεσης και της συνεργατικής δέσμευσης το έργο έχει ως στόχο: Τον κίνδυνο που ελλοχεύει μέσω της θεμελίωσης των απαραίτητων στοιχείων, για τα γεωργικά συστήματα, να καθορίσει ποιες οι ευκαιρίες Προσαρμογής και να επανεξετάσει τις υποσχόμενες λύσεις που ήδη υλοποιούνται ή βρίσκονται υπό σχεδιασμό.¹⁴³

B) ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η Παγκόσμιας Τράπεζας έχει προβεί στις εξής ενέργειες, προκειμένου να ενισχυθεί «η κλιματική ανθεκτικότητα» της περιοχής.: Χορήγησε χρηματική βοήθεια στις χώρες της Υπο-Σαχάριας Αφρικής, προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της Προσαρμογής και να ενισχυθεί η Ανθεκτικότητα των ευπαθών κοινωνιών απέναντι στην αλλαγή του κλίματος. Έτσι, ο εν λόγω φορέας συνέδραμε τα κράτη αυτά, με το ποσό των 17 δισεκατομμυρίων δολαρίων (17.000.000.000\$) και διαμέσου των Οργανισμών: Διεθνούς Ένωσης Ανάπτυξης και της Διεθνούς Τράπεζας Επανορθώσεων και Ανάπτυξης με την προοπτική της επίτευξης του εν λόγω στόχου έως το 2020.¹⁴⁴

Επιπλέον, άμεση φιλοδοξία της Παγκόσμιας Τράπεζας είναι η επιπρόσθετη χρηματική υποστήριξη ύψους 50 δισεκατομμυρίων δολαρίων (50.000.000.000£) σε χρονικό διάστημα 5 ετών καθώς και η «κατάργηση» του Ιδιωτικού Κεφαλαίου για τον σκοπό αυτόν.¹⁴⁵

(...)

¹⁴³ ό.π.π

¹⁴⁴ <https://www.worldbank.org › 2019/03/11 › s... / Stepping up Climate Adaptation and Resilience in Africa>

¹⁴⁵ ό.π.π

Γ) ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Οι κλιματικές μεταβολές ελλοχεύουν κινδύνους για την οικονομική ανέλιξη και την ανάπτυξη ανά τον κόσμο γενικότερα. Μία σημαντική πρόκληση είναι ο βαθμός των κλιματικών αλλαγών, ο οποίος επηρεάζει την **Προσαρμοστικότητα** του Ιδιωτικού Τομέα, και δη των επιχειρήσεων. Είναι γεγονός ότι στην Αφρική, ο εν λόγω τομέας είναι υπεύθυνος για την παραγωγή των 2/3 των επενδύσεων, οι οποίες και λαμβάνουν χώρα στην Ήπειρο, το 75% των οικονομικών προϊόντων, καθώς και το 90% της νόμιμης και άτυπης απασχόλησης.¹⁴⁶

Είναι ενδιαφέρον, ότι στην Υπο – Σαχάρια Αφρική στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις απασχολείται το 80% του ανθρώπινου δυναμικού, ενώ το 20% του κέρδους συνυπολογίζεται στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν.¹⁴⁷

Ωστόσο, τα ακραία καιρικά φαινόμενα, όπως ξηρασία και πλημμύρες, ένεκα της αλλαγής του κλίματος, εντείνουν την ευπάθεια των φορέων αυτών. Χαρακτηριστικά παραδείγματα, Σενεγάλη, Κένυα.¹⁴⁸

(...)

Άξιο μνείας είναι το γεγονός πως ένας αριθμός παραγόντων ευθύνεται για την αδυναμία των επιχειρήσεων να ενστερνιστούν **Στρατηγικές Προσαρμογής**. Στις πολιτικές αυτές περιλαμβάνονται: Η ικανότητα οργάνωσης, η κλίμακα δεξιοτήτων των επιχειρηματιών, καθώς και το φύλο τους. Επίσης, η ευχέρεια πρόσβασης που διαθέτουν σε: Δάνεια, αγορές, κρατικές επιχορηγήσεις. Αξιοσημείωτα Παραδείγματα αυτού του είδους των Εταιρειών: Οι Μητρικές και οι Αμεσες Ξένες Επενδύσεις¹⁴⁹

(...)

Ένεκα των ακραίων καιρικών φαινομένων, ως απότοκο της κλιματικής αλλαγής, καθίσταται επιτακτική η ανάγκη άμεσης Προσαρμογής –παρούσας και μελλοντικής- των ιδιωτικών φορέων της περιοχής, όπως οι εταιρίες. (...) Σύμφωνα με τους συγγραφείς του

¹⁴⁶Florence Crick, Shaikh Eskander, «How business in sub – Saharan Africa are adapting to climate change», 2018

¹⁴⁷ό.π.π

¹⁴⁸ό.π.π

¹⁴⁹ό.π.π

εξεταζόμενου άρθρου: «οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις που ασχολούνται σήμερα με πρακτικές Προσαρμογής έχουν περισσότερες πιθανότητες να τις σχεδιάσουν με γνώμονα επικείμενες κλιματικές μεταβολές, μειώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο, την ευπάθειά τους έναντι της εν λόγω πρόκλησης». ¹⁵⁰

Συνεπώς, όλα τα παραπάνω δίδουν μια ευκαιρία σε κυβερνήσεις, αξιωματούχους και λοιπούς φορείς των αναπτυσσόμενων χωρών να προβούν στην ανάπτυξη των SALs, διαμέσου του Ιδιωτικού Τομέα. ¹⁵¹

Αξιο μνείας, είναι πως χώρες της περιοχής, λ.χ. η Ουγκάντα, και η Αιθιοπία¹⁵² έχει δεχθεί «έξωθεν» χρηματική βοήθεια, προκειμένου να διαχειριστεί το εν λόγω φαινόμενο **(αναλυτικότερα βλ. Παράρτημα: Πίνακας 2)**.¹⁵³

¹⁵⁰ό.π.π

¹⁵¹ό.π.π

¹⁵² UN list of Least Developed Countries – UNCTAD / UN list of Least Developed Countries - UNCTAD

¹⁵³ <https://www.un.org/en/climatechange/un-climate-summit-2019.shtml> / UN Climate Action Summit 2019

1. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

A) ΠΕΙΒΑΛΛΟΝ

(...) Σύμφωνα με τον Οργανισμό Γεωργίας και Τροφίμων, οι απασχολούμενοι στον εν λόγω Τομέα θα πρέπει να πράξουν τα εξής: Λήψη φυσικών μέτρων συντήρησης του εδάφους, συλλογή των υδάτων, η αλλαγή των βιοτικών πόρων και η ανάπτυξη των δυνατοτήτων του εργατικού δυναμικού, συμβάλλουν στην ενίσχυση της Προσαρμοστικής Ικανότητας.¹⁵⁴

(...)

B) ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Σε κοινωνικό επίπεδο, η Παγκόσμια Τράπεζα έχει «τοποθετήσει και εκείνη το λιθαράκι της» στην ενδυνάμωση της Προσαρμογής για την ορθή διαχείριση των κλιματικών μεταβολών. Πιο συγκεκριμένα, παρέσχε χρηματική βοήθεια εκατομμυρίων δολαρίων στις ευάλωτες χώρες. Ενώ, έχει προβεί και στην κατάλυση του Ιδιωτικού Κεφαλαίου.¹⁵⁵

(...)

Γ) ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Οι κλιματικές αλλαγές επηρεάζουν σφόδρα την ‘Προσαρμοστικότητα’ του Ιδιωτικού Τομέα και ιδιαίτερα των επιχειρήσεων. Χαρακτηριστικό είναι ότι στο συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο ο εν λόγω τομέας είναι υπεύθυνος για την παραγωγή των 2/3 των επενδύσεων, οι οποίες και λαμβάνουν χώρα στην Ήπειρο, το 75% των οικονομικών προϊόντων, καθώς και το 90% της νόμιμης και άτυπης απασχόλησης.¹⁵⁶

Επιπροσθέτως, οι μικρο – μεσαίες επιχειρήσεις απασχολούν το 80% του ανθρώπινου δυναμικού, ενώ το 20% του κέρδους συνυπολογίζεται στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν.¹⁵⁷

(...)

¹⁵⁴www.fao.org › in-action › towards-climate-c... / Towards climate change adaptation in sub-Saharan Africa | FAO .../ 2019

¹⁵⁵<https://www.worldbank.org › 2019/03/11 › s... / Stepping up Climate Adaptation and Resilience in Africa>

¹⁵⁶Florence Crick, Shaikh Eskander, «How business in sub – Saharan Africa are adapting to climate change», 2018

¹⁵⁷ό.π.π

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Το παρόν κεφάλαιο αναφέρεται επίσης στις Πολιτικές Προσαρμογής, τις οποίες και εφαρμόζει η Ασία, με σκοπό, το μετριασμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στους **Τρεις «Πυλώνες» της Βιώσιμης Ανάπτυξης**.

2. Η ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ ΣΤΙΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ

ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ

Α) ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

(...) Οι πολιτικές Προσαρμογής στον τομέα της Γεωργίας, οι οποίες λαμβάνονται και εφαρμόζονται στον χώρο της Νότιας Ασίας, είναι απότοκο των φαινομένων των κλιματικών μεταβολών, όπως, η ξηρασία, η άνοδος της θερμοκρασίας κ.λ.π. Ενώ, είναι γεγονός ότι, για να καταστεί εφικτός ο Τομέας Δράσης ταύτος, θα χρειαστούν τεχνολογικές και μη λύσεις· Π.χ. προηγμένα γεωργικά συστήματα, Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, κ.α.¹⁵⁸

Οι τομείς, οι οποίοι, έχουν ως βάση τη Γεωργία χρήζουν Προσαρμογής. Ενδεικτικά αναφέρεται ο εξής: **‘Αντιμετώπιση Επιβλαβών Οργανισμών (παράσιτα, ζιζάνια κ.λ.π.) και Ασθενειών’**. Η εμφάνιση των εν λόγω παθογόνων οργανισμών είναι απόρροια των κλιματικών μεταβολών και οδηγούν σε σοβαρές νόσους. Ένεκα της κλιματικής αλλαγής προβλέπεται ότι η καλλιέργεια σιτηρών (αραβόσιτο κ.α.) θα υποστεί ελαχιστοποίηση σε ποσοστό 10 – 25% παγκοσμίως. Ενώ, αναμένεται ότι, τα εν λόγω παρασιτογενή όντα θα «μεταναστεύσουν» σε μεγαλύτερα γεωγραφικά μήκη και πλάτη της Γης, πλήττοντας κατ’ αυτόν τον τρόπο, τις εύκρατες περιοχές περισσότερο. Οι αξιωματούχοι της Ν. Ασίας εξάρουν τη σημασία της διαχείρισης της πρόκλησης ταύτης, καθώς με αυτόν τον τρόπο θα καταστεί εφικτή η ‘πολυπόθητη’ Προσαρμογή του Αγροτικού Τομέα, και γι’ αυτόν το λόγο έχουν προχωρήσει στην απαιτούμενη και κατάλληλη κατάρτιση του απασχολούμενου ανθρώπινου δυναμικού.¹⁵⁹

¹⁵⁸Jeetendra Prakash Aryal, Tek B. Sapkota, Ritika Khurana, Arun Khatri- Chhetri, Dil Bahadur Rahut, M. L. Jat, «Climate change and agriculture in South Asia: adaptation options in smallholder production systems», 27 June 2019, Environment, Development and Sustainability <https://doi.org/10.1007/s10668-019-00414-4>

¹⁵⁹ό.π.π.

B) ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Σύμφωνα με Έκθεση της Διακυβερνητικής Επιτροπής Για Την Κλιματική Αλλαγή (IPCC), «Οι περιοχές της Ν. Ασίας έχουν εφαρμόσει στρατηγικές και μέτρα Προσαρμογής, προκειμένου να αντιμετωπίσουν μια σειρά από προκλήσεις ως απότοκο των κλιματικών αλλαγών και που έχουν άμεσο αντίκτυπο στον τομέα της Υγείας. Όπως, η πρόληψη των επιπέδων θνησιμότητας που προέρχονται από την άνοδο της θερμοκρασίας. Αξιοσημείωτο παράδειγμα, η Σανγκάη. (...) Επίσης, έχουν αναπτυχθεί προγράμματα για την αποτροπή λοιμωδών νοσημάτων και ιδιαίτερα της ελονοσίας και του δάγκειου πυρετού. Τα εν λόγω προγράμματα λαμβάνουν χώρα σε Ταϊλάνδη και Μπουτάν ή ακόμη και στην ευρύτερη περιοχή εάν εμφανισθεί ο προλεχθής πυρετός.¹⁶⁰

(...)

Οι πρακτικές που ενισχύουν την ανθεκτικότητα, δύνανται να προωθηθούν μέσα από ένα σύνολο κεφαλαίων και την έκλειψη της ένδειας. Ιδιαίτερα, η Γεωργική Ανάπτυξη είναι ένα προτεινόμενο μέσο για τον μετριασμό της πενίας στον εν λόγω Τομέα. (...) οι Προσεγγίσεις που χρησιμοποιούνται συνδυαστικά, προτείνονται σαν η καλύτερη λύση για να προσδιοριστούν οι επιλογές Προσαρμογής, οι οποίες εφαρμόζονται με σκοπό, τη διαχείριση της φτώχειας και των μέσων διαβίωσης. Καθώς, οι τεχνικές αυτές συμβάλλουν στη συλλογή πληροφοριών **‘Bottom – Up’**, αλλά και στην ελαχιστοποίηση κινδύνων καταστροφών, ενώ και η Προσαρμογή στις κλιματικές μεταβολές, η οποία και αποτελεί σύνδεσμο των τοπικών κοινωνιών και αλλοδαπών πληθυσμών και δημιουργεί το «πρόσφορο έδαφος» προς εξεύρεση λύσεων, οι οποίες και είναι απαραίτητες για κάποιες περιοχές. (...)»¹⁶¹

Η διαφοροποίηση των συνθηκών επιβίωσης, περιλαμβανομένων μεταξύ αυτών και των περιουσιακών στοιχείων, προτείνεται σαν ορθή επιλογή Προσαρμογής, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής σε ορισμένα είδη διαβίωσης. Τείνει να πραγματοποιείται σε όλα τα περιουσιακά στοιχεία, περιλαμβανομένων των παραγωγικών, των πολιτικών κατανάλωσης και των ευκαιριών απασχόλησης. (...)»¹⁶²

¹⁰<https://www.ipcc.ch › site › uploads › 2018/02 / 24 — Asia - IPCC>

¹⁶¹ό.π.π

¹⁶²ό.π.π.

Γ) ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Σε πολλές περιπτώσεις, ο Αναπτυσσόμενος Νότος δεν διαθέτει τους απαραίτητους πόρους για να «προσαρμοστεί» εξ' ολοκλήρου στην κλιματική αλλαγή. Συνεπώς, χρειάζεται και κάποια εξωτερική βοήθεια για να επιτύχει το σκοπό αυτό. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, αποτελεί το Μπαγκλαντές. Του οποίου, η Κυβέρνηση προέβη σε επενδύσεις 2.7 δισεκατομμυρίων, το χρονικό διάστημα 1980 – 2010. Με σκοπό, να καταστεί η χώρα περισσότερο 'ανθεκτική' στις κλιματικές μεταβολές. Παρόλα αυτά, το ποσό που δαπανάται σήμερα για την Προσαρμογή είναι κατά πολύ μικρότερο (του 1 δις.), από αυτό που απαιτείται, για την επίτευξη του εξεταζόμενου στόχου. Ωστόσο για να υπάρξουν απτά αποτελέσματα θα πρέπει, το ποσό τούτο να αυξηθεί πέντε έως έξη φορές, προκειμένου, να καλυφθεί το σύνολο των δαπανών, οι οποίες τίθενται ως προαπαιτούμενο, ώστε να καταστεί εφικτός ο Τομέας Δράσης της Προσαρμογής την περίοδο μέχρι το 2050.¹⁶³

Εν συγκρίσει με άλλα κράτη χαμηλού εισοδήματος, το Μπαγκλαντές έχει λάβει πολυμερή έξωθεν στήριξη και χρηματοδότηση -εκτός από εκείνη του 2015, η οποία, δεν έχει ακόμη παραλειφθεί- για την επίτευξη του Στόχου της Προσαρμογής. Μία από τις πιο σημαντικές χρηματοδοτήσεις, είναι το **«Πιλοτικό Πρόγραμμα της Παγκόσμιας Τράπεζας Για Την Αντίσταση Στην Κλιματική Αλλαγή (PPCR)»**. Στο οποίο, η εξεταζόμενη χώρα κατέχει εξέχουσα θέση και λαμβάνει περί τα εκατόν δέκα εκατομμύρια σε αμερικανικά δολάρια. (...) το εν λόγω κράτος δέχθηκε επίσης βοήθεια από Οργανισμούς όπως, η **Καναδική Διεθνής Υπηρεσία Ανάπτυξης**,¹⁶⁴ ο **Διεθνής Οργανισμός Ανάπτυξης των Η.Π.Α.**,¹⁶⁵ το **Τμήμα Διεθνούς Ανάπτυξης του Η.Β.**,¹⁶⁶ καθώς και τη **Γερμανία**.¹⁶⁷

Σε εθνικό επίπεδο, το Μπαγκλαντές έχει προχωρήσει στην ίδρυση δύο **Εμπιστευτικών Ταμείων Κεφαλαίου Για Τις Κλιματικές Μεταβολές**. Το πρώτο είναι το

¹⁶³Ministry of Foreign Affairs P.O. Box 20061 | 2500 EB The Hague | The Netherlands, www.government.nl/foreign-policy-evaluations, «Climate Change Profile Bangladesh», April 2018, 17BUZ108158 | E

¹⁶⁴https://www.who.int/member_list/cida/The_Canadian_International_Development_Agency-CIDA-WHO

¹⁶⁵https://www.usaid.gov/what-we-do/What_We_Do/U.S._Agency_for_International_Development-usaid

¹⁶⁶https://www.gov.uk/organisations/about/About_us-Department_for_International_Development-GOV.UK

¹⁶⁷Ministry of Foreign Affairs P.O. Box 20061 | 2500 EB The Hague | The Netherlands, www.government.nl/foreign-policy-evaluations, «Climate Change Profile Bangladesh», April 2018, 17BUZ108158 | E

Καταπιστευματικό Ταμείο του Μπαγκλαντές (BCCTF), το οποίο, έχει ως σκοπό λειτουργίας τη Χρηματοδότηση Έργων. Ωστε, να καταστεί εφικτή η Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Μέχρι σήμερα, έχει αναλάβει τετρακόσια σαράντα Έργα, εκ των οποίων, τα τριακόσια τριάντα εφτά εκτελούνται από κυβερνητικούς φορείς και αυτόνομους Οργανισμούς. Ενώ, τα υπόλοιπα δεκατρία υλοποιούνται από Μ.Κ.Ο. Γεγονός είναι ότι, η Κυβέρνηση της χώρας έχει διαθέσει τριακόσια ενενήντα εκατομμύρια σε αμερικανικά δολάρια (390.000.000£), από τα οποία τα τριακόσια εβδομήντα εφτά (377.000.000£) αξιοποιήθηκαν την περίοδο 2009 – 2010 -έτος ιδρύσεως- και τα υπόλοιπα εξ' αυτών (13.000.000£), το χρονικό διάστημα 2016 – 2017. Τέλος, πρέπει να λεχθεί ότι, η κρατική Κυβέρνηση παρέχει τους πόρους, οι οποίοι και εξασφαλίζουν τη συνεχή λειτουργία του.¹⁶⁸

Έτερον αυτού, είναι το **Ταμείο Ανθεκτικότητας στην Αλλαγή Του Κλίματος Του Μπαγκλαντές (BCCRF)**. Η λειτουργία του στοχεύει στην στήριξη των εταίρων – χορηγών -από το 2010-, οι οποίοι και χρηματοδοτούν το εν λόγω κράτος, προκειμένου να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις που σχετίζονται με την Προσαρμογή. Πιο συγκεκριμένα, εφαρμόζουν πολιτικές και Σχέδια Δράσης για την κλιματική αλλαγή, η οποία και πλήττει την χώρα ταύτη. Από το Σεπτέμβριο του 2013, έχει χρηματοδοτήσει δεκατρία Έργα, τα οποία είναι αντιπροσωπευτικά των εκατόν σαράντα έξη κόμμα τέσσερα εκατομμύρια δολάρια (146.4£).¹⁶⁹

Η «γέννηση» δύο Ταμείων, είναι απότοκο της ‘διαμάχης’ Κυβέρνησης και Μ.Κ.Ο. από την μία πλευρά, και χορηγών – δωρητών από την άλλη. Σχετικά, με τον πιστωτικό κίνδυνο και τους ελέγχους κεφαλαίου. Τα Έργα που αναλαμβάνει έκαστο Ταμείο πρέπει να συμμορφώνεται με τις «επιταγές» των **Στρατηγικών και Σχεδίων Δράσης του Μπαγκλαντές (BCCSAP)**.¹⁷⁰ Ενώ, από τη μεριά του το Ταμείο Ανθεκτικότητας θα ακολουθήσει την «Πολιτική» του **Υπουργείου Περιβάλλοντος, Δασών και Κλιματικής Αλλαγής της Ινδίας (MoEF)**.¹⁷¹ Ωστόσο, το **Καταπιστευματικό Ταμείο** ‘κινείται’ υπό τις κατευθυντήριες γραμμές της **Παγκόσμιας Τράπεζας**. Παρόλο που η Επισιτιστική Ασφάλεια βρίσκεται «ψηλά στην Ατζέντα» των **Στρατηγικών και Σχεδίων**

¹⁶⁸ό.π.π

¹⁶⁹ό.π.π

¹⁷⁰www.icccad.net > Daily Star Article / **Updating Bangladesh's climate change strategy and action ...**

¹⁷¹<https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com> > ... / **Ministry of Environment and Forests (MoEF) | Practical Law**

Δράσης του Μπαγκλαντές (BCCSAP) και ορισμένων πρακτικών σε κρατικό επίπεδο, όμως ελάχιστες διεθνείς επιχορηγήσεις δίδονται στον εν λόγω Τομέα.¹⁷²

¹⁷²Ministry of Foreign Affairs P.O. Box 20061 | 2500 EB The Hague | The Netherlands,
www.government.nl/foreign-policy-evaluations, «Climate Change Profile Bangladesh», April 2018,
17BUZ108158 | E

2. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

A) ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Τα ακραία καιρικά φαινόμενα, τα οποία και λαμβάνουν χώρα στο φυσικό Περιβάλλον (ξηρασία, κ.α.), έχουν άμεσο αντίκτυπο, ιδιαίτερα στον Τομέα της Γεωργίας. Συνεπώς, κρίνεται επιτακτική η λήψη Στρατηγικών, μέσω των οποίων, θα καταστεί εφικτή η διαχείριση της κλιματικής αλλαγής. Ενδεικτικά αναφέρεται: **‘Η Αντιμετώπιση Επιβλαβών Οργανισμών (παράσιτα, ζιζάνια κ.λ.π.) και Ασθενειών’**. Η εμφάνιση των εν λόγω παθογόνων οργανισμών είναι απόρροια των κλιματικών μεταβολών και οδηγούν σε σοβαρές νόσους. Ένεκα της κλιματικής αλλαγής προβλέπεται ότι η καλλιέργεια σιτηρών (αραβόσιτο κ.α.) θα υποστεί ελαχιστοποίηση σε ποσοστό 10 – 25% παγκοσμίως. Ενώ, αναμένεται ότι, τα εν λόγω παρασιτογενή όντα θα «μεταναστεύσουν» σε μεγαλύτερα γεωγραφικά μήκη και πλάτη της Γης, πλήττοντας κατ’ αυτόν τον τρόπο, τις εύκρατες περιοχές περισσότερο. Οι αξιωματούχοι της Ν. Ασίας εξάρουν τη σημασία της διαχείρισης της πρόκλησης ταύτης, καθώς με αυτόν τον τρόπο θα καταστεί εφικτή η ‘πολυπόθητη’ Προσαρμογή του Αγροτικού Τομέα, και γι’ αυτόν το λόγο έχουν προχωρήσει στην απαιτούμενη και κατάλληλη κατάρτιση του απασχολούμενου ανθρώπινου δυναμικού.¹⁷³

B) ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Σύμφωνα με Έκθεση της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή: «Έχουν θεσπιστεί πολλές Πολιτικές Προσαρμογής και έχουν χορηγηθεί Κεφάλαια για το σκοπό αυτό. Ιδιαίτερα για την ενίσχυση της Υγείας, για την αντιμετώπιση λοιμωδών νοσημάτων, όπως ο δάγκειος πυρετός. Χαρακτηριστική περίπτωση, η Σαγκάη. (...)»¹⁷⁴

¹⁷³Jeetendra Prakash Aryal, Tek B. Sapkota, Ritika Khurana, Arun Khatri- Chhetri, Dil Bahadur Rahut, M. L. Jat, «Climate change and agriculture in South Asia: adaptation options in smallholder production systems», 27 June 2019, Environment, Development and Sustainability
<https://doi.org/10.1007/s10668-019-00414-4>

¹⁷⁴<https://www.ipcc.ch › site › uploads › 2018/02 / 24 — Asia – IPCC>

Γ) ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Είναι γεγονός ότι, πολλές χώρες, προκειμένου να ανταποκριθούν στις ‘απαιτήσεις Προσαρμογής’ έχουν δραστηριοποιηθεί σε εθνικό επίπεδο, πέραν από την «έξωθεν» βοήθεια που λαμβάνουν. Αξιοσημείωτο παράδειγμα, το Μπαγκλαντές. Το οποίο, προχώρησε στην οικοδόμηση δύο Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων: **Το Καταπιστευματικό Ταμείο του Μπαγκλαντές (BCCTF) και το Ταμείο Ανθεκτικότητας στην Αλλαγή Του Κλίματος Του Μπαγκλαντές (BCCRF).**¹⁷⁵

¹⁷⁵Ministry of Foreign Affairs P.O. Box 20061 | 2500 EB The Hague | The Netherlands,
www.government.nl/foreign-policy-evaluations, «Climate Change Profile Bangladesh», April 2018,
17BUZ108158 | E

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η Λατινική Αμερική και η Καραϊβική προχωρούν στον ενστερνισμό Στρατηγικών Προσαρμογής, οι οποίες, έχουν στόχο, την ελαχιστοποίηση του αντικτύπου των κλιματικών αλλαγών. Κάτι τέτοιο, καθίσταται εφικτό, μέσω: Της γενικότερης συνεργασίας, ανάμεσα στα αναπτυσσόμενα κράτη· Της ίδρυσης χρηματοπιστωτικών φορέων.

3. Η «ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ» ΣΤΗΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΟ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΡΑΪΒΙΚΗΣ

Α) ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η Κόστα Ρίκα, αντιπροσωπευτικό δείγμα της εξεταζόμενης περιοχής, προχωρεί στη λήψη μέτρων, ξεκινώντας από τον 'Πυλώνα' Περιβάλλον, προκειμένου να καταστεί εφικτός ο μετριασμός ή και η έκλειψη του φαινομένου των κλιματικών μεταβολών.

Τα ληφθέντα μέτρα είναι τα εξής: Αγροδασοκομία και αποκατάσταση, χρήση μυκητοκτόνων, ζιζανιοκτόνων και λιπασμάτων· Εισαγωγή καλύτερων και καινοτόμων τεχνολογιών, καθώς και καλλιέργειών· Αύξηση του αριθμού των δενδροφυτεύσεων στην χώρα, πολιτικές βέλτιστης διατήρησης και διαχείρισης του εδάφους και του ύδατος. Και τέλος, διαφοροποίηση των ημερομηνιών καλλιέργειας.¹⁷⁶

Από πλευράς Καραϊβικής, τα Μικρά Νησιωτικά Αναπτυσσόμενα Κράτη εφαρμόζουν και εκείνα τις δικές τους πρακτικές, με στόχο την Προσαρμογή στην αλλαγή του κλίματος. Πιο συγκεκριμένα:, Η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών θα χορηγήσει, στην εν λόγω ομάδα κρατών, χρηματική βοήθεια μέσω επενδύσεων, η οποία θα είναι από πεντακόσιες χιλιάδες δολάρια έως ένα εκατομμύριο (500.000 – 1.000.000\$) και θα ευνοήσει την ανέλιξη ικανοτήτων. Άξιο μνείας, είναι πως, η λειτουργία του Οργανισμού τούτου θα μετατραπεί σε **Ταμείο Καταστροφών**, χρησιμοποιώντας την ήδη υπάρχουσα δομή του **Ταμείου Βιοποικιλότητας της Καραϊβικής**, για την εκτέλεση των καθηκόντων του. Ενώ, θα χρησιμοποιήσει και το Κεφάλαιο του, προκειμένου να διαχειριστεί επείγουσες ανάγκες, με «εργαλείο» τη βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση.(...)¹⁷⁷

¹⁷⁶

Celia A. Harvey, Milagro Saborio- Rodríguez, M. Ruth Martinez- Rodríguez, Barbara Viguera, Adina Chain- Guadarrama, Raffaele Vignola and Francisco Alpizar, «Climate change impacts and adaptation among smallholder farmers in Central America», Harvey et al. Agric & Food Secur (2018) 7:57, <https://doi.org/10.1186/s40066-018-0209-x>

¹⁷⁷<https://www.international-climate-initiative.com> › ... / Climate Change Adaptation in the Caribbean: The EbA ...

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Σύμφωνα με Έκθεση της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC) στην περιοχή της Κεντρικής και Νότιας Αμερικής: «Οι δείκτες ανθρώπινης ευμάρειας πρέπει να δηλώνονται ρητώς ως στρατηγικές Προσαρμογής στη Λατινική Αμερική. Η συνεργασία Νότου – Νότου και η διεπιστημονική έρευνα απαντώνται ως απαραίτητες πολιτικές για την υλοποίηση της Προσαρμογής (...).¹⁷⁸

Ωστόσο, οι πρακτικές ταύτες αποτελούν «εξαίρεση στο γενικότερο κανόνα» ελλείψεων που υπάρχουν σε θεσμικό, επιστημονικό και πολιτικό επίπεδο. Παρόλα αυτά, η Κολομβία κατόρθωσε να θέσει σε εφαρμογή ένα πιλοτικό πρόγραμμα Προσαρμογής, για τη διαχείριση των προβλημάτων που εμφανίζονται από την έκθεση του πληθυσμού στην ελονοσία, καθώς και στη μετάδοση της νόσου.¹⁷⁹

(...)

Είναι γεγονός ότι, τα τελευταία πέντε χρόνια έχουν εκπονηθεί Σχέδια Προσαρμογής για περιοχές όπως, η Μπογκοτά και το Σάο Πάολο. Δυστυχώς, η άλλη πλευρά του νομίσματος, είναι ότι περιλαμβάνονται ως προσθήκες στα Σχέδια Μετριασμού.»¹⁸⁰

(...) Τα Μικρά Νησιωτικά Αναπτυσσόμενα Κράτη ‘αντιμετωπίζουν’ δυσκολίες στην Προσαρμογή, καθώς, μόνο το 15% των «έξωθεν» χρηματοδοτήσεων δίδεται στον **Τομέα της Υγείας**. Συνεπώς, το **Ινστιτούτο Περιβαλλοντικής Υγείας της Καραϊβικής** πρότεινε την οικοδόμηση συστημάτων παρακολούθησης, προκειμένου να δημιουργηθεί το κατάλληλο περιβάλλον μέσα από το οποίο θα προωθείται: Η έρευνα, η εκπαίδευση και η ευαισθητοποίηση του κοινού, οι οποίες και θα συμβάλλουν στην ενδυνάμωση της Υγείας. Επιπλέον, η εν λόγω ομάδα κρατών θα πρέπει να καταβάλλει μεγαλύτερη προσπάθεια, ώστε να αποκτήσει πρόσβαση στο **Πράσινο Ταμείο** και στο **Ταμείο Προσαρμογής**, με σκοπό την ταυτόχρονη προώθηση της ποιότητας του αέρα που υπάρχει στην ατμόσφαιρα, αλλά και στην ελαχιστοποίηση των εκπομπών ρύπων CO₂, οι οποίοι και ευθύνονται για τη μεταβλητότητα του κλίματος. Από επιστημονικής πλευράς, η Hondula και οι συνεργάτες της, προέβησαν σε έρευνα, σχετικά με τον αντίκτυπο που

¹⁷⁸https://www.ipcc.ch/assets/uploads/2018/02/WGIIAR5-Chap27_FINAL/27—CentralandSouthAmerica-IPCC

¹⁷⁹ό.π.π

¹⁸⁰ό.π.π

προκαλεί η άνοδος της θερμοκρασίας στην υγεία του πληθυσμού, καθώς και για τις δυνητικές επιλογές Προσαρμογής. Οι οποίες και παρέχουν ενδιαφέρουσες γνώσεις, αλλά και προσφέρουν τη συσχέτιση, η οποία υπάρχει με την Προσαρμογή στον αναλυθέν γεωγραφικό χώρο.¹⁸¹

Γ) ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Στην Ονδούρα οι μικρές επιχειρήσεις ανέπτυξαν τις εξής πολιτικές: οικονομικές δραστηριότητες, οι οποίες σχετίζονται με την εναλλαγή των ευπαθών προϊόντων με πιο ανθεκτικά ανάλογα και με την εποχή, και χρησιμοποιώντας τη διαφοροποίηση ως μέσο ελαχιστοποίησης του κινδύνου των επενδύσεων σε χρηματοπιστωτικά κέντρα, στην προκειμένη περίπτωση, μικρές επιχειρήσεις, κ.λ.π. και των δραστηριοτήτων τους, οι οποίες φέρουν περισσότερα κέρδη.¹⁸² Επίσης, η μετανάστευση, κατά τη συγκομιδή του καφέ, ή ακόμη και αναστολή δραστηριοτήτων για την αποφυγή απωλειών που μπορεί να οδηγήσει σε εξοικονόμηση, με σκοπό την επανεκκίνηση των εν λόγω δραστηριοτήτων, εφόσον ο καιρός είναι ευνοϊκός (...).¹⁸³

Στο γεωγραφικό χώρο της Καραϊβικής, έχουν κινητοποιηθεί φορείς, προκειμένου να καταστεί εφικτή η Προσαρμογή των Μικρών Νησιωτικών Κρατών στις κλιματικές μεταβολές. Πιο συγκεκριμένα, ενίσχυση της ανθεκτικότητας, μετριασμό της ευπάθειας κατοίκων και περιοχών και γενικότερα διαχείριση των φυσικών καταστροφών. Οι εν λόγω φορείς είναι οι εξής: **Το Ταμείο Ανθεκτικότητας της Καραϊβικής**, το οποίο, θα επιτύχει τους ανωτέρω στόχους μέσω της παροχής κονδυλίων και πόρων από άλλες χώρες και Οργανισμούς. **Η Γραμματέας της Οικονομικής Επιτροπής της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής των Ηνωμένων Εθνών**,¹⁸⁴ πρότεινε την ‘μετατροπή του εν λόγω Ταμείου σε περιφερειακό Οργανισμό, όπως είναι η **Παγκόσμια Τράπεζα Ανάπτυξης**. Επίσης, η Πολιτική Δήλωση Υψηλού Επιπέδου

¹⁸¹Michelle A. Mycoo, «Beyond 1.5 °C: vulnerabilities and adaptation strategies for Caribbean Small Island Developing States», Reg Environ Change (2018) 18:2341–2353, <https://doi.org/10.1007/s10113-017-1248-8>

¹⁸²<https://www.investopedia.com › investing › i... / The Importance Of Diversification - Investopedia>

¹⁸³Alfredo Stein, Caroline Moser, Irene Vance, «Asset Planning for Climate Change Adaptation in Poor Neighborhoods of Tegucigalpa, Honduras», Απρίλιος 2018, doi: 10.18235/0001074

¹⁸⁴<https://www.cepal.org › ... / Economic Commission for Latin America and the Caribbean>

της Διάσκεψης· Το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο των Ηνωμένων Εθνών· Η Πρωτοβουλία Ανταλλαγής Χρέους για την Προσαρμογή στην Αλλαγή του Κλίματος, η οποία περιγράφεται ως πρόταση του Πράσινου Ταμείου για το Κλίμα.¹⁸⁵ Αρωγός στις προσπάθειές τους ταύτες, στέκεται η Διεθνής Κοινότητα εν τω συνόλω (Για πιο λεπτομερείς πληροφορίες βλ. Παράρτημα: Πίνακας 2).¹⁸⁶

¹⁸⁵Catherine Benson Wahlen, «Caribbean Leaders Discuss Debt for Climate Adaptation Swap, Caribbean Resilience Fund», 10 Οκτωβρίου, 2019

¹⁸⁶<https://www.un.org/en/climatechange/un-climate-summit-2019.shtml> / UN Climate Action Summit 2019

3, ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

A) ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η Κόστα Ρίκα, ως ενδεικτικό παράδειγμα της συγκεκριμένης γεωγραφικής περιοχής, προέβη στην υιοθέτηση ορισμένων πρακτικών, όπως: Αγροδοσκομία και αποκατάσταση, χρήση μυκητοκτόνων, ζιζανιοκτόνων και λιπασμάτων κ.λ.π. Με σκοπό, την επίτευξη της Προσαρμογής.¹⁸⁷

Τα Μικρά Νησιωτικά Αναπτυσσόμενα Κράτη, προχώρησαν στην ίδρυση: Του **Ταμείου Καταστροφών**, το οποίο και θα ευκολυνθεί στις δραστηριότητές του από το **Ταμείο Βιοποικιλότητας της Καραϊβικής**. Τα εν λόγω Ταμεία, θα παράσχουν χρηματική βοήθεια, ενώ, θα συμβάλλουν στην ενδυνάμωση της ανθεκτικότητας στις κλιματικές μεταβολές.¹⁸⁸

B) ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Σύμφωνα με την IPCC: «Η συνεργασία Νότου – Νότου και η διεπιστημονική έρευνα κρίνονται ως απαραίτητες πολιτικές Προσαρμογής για να καταστεί εφικτή η ευημερία του πληθυσμού. (...)»¹⁸⁹

Από την άλλη πλευρά, τα Μικρά Νησιωτικά Αναπτυσσόμενα Κράτη αντιμετωπίζουν ‘προβλήματα Προσαρμογής’ σε κοινωνικό επίπεδο και συγκεκριμένα στον Τομέα της Υγείας. Συνεπώς, για να καταστεί εφικτός ο εν λόγω **Τομέας Δράσης**, ακολουθούνται τα εξής: Η έρευνα, η εκπαίδευση και η ευαισθητοποίηση του κοινού, οι οποίες και θα συμβάλλουν στην ενδυνάμωση της Υγείας. (...)»¹⁹⁰

¹⁸⁷ Celia A. Harvey, Milagro Saborio- Rodríguez, M. Ruth Martinez- Rodríguez, Barbara Viguera, Adina Chain- Guadarrama, Raffaele Vignola and Francisco Alpizar, «Climate change impacts and adaptation among smallholder farmers in Central America», Harvey et al. Agric & Food Secur (2018) 7:57, <https://doi.org/10.1186/s40066-018-0209-x>

¹⁸⁸ <https://www.international-climate-initiative.com › ... / Climate Change Adaptation in the Caribbean: The EbA ...>

¹⁸⁹ https://www.ipcc.ch › assets › uploads › 2018/02 › WGIIAR5-Chap27_FINAL / 27 — Central and South America - IPCC

¹⁹⁰ Michelle A. Mycoo, «Beyond 1.5 °C: vulnerabilities and adaptation strategies for Caribbean Small Island Developing States», Reg Environ Change (2018) 18:2341–2353, <https://doi.org/10.1007/s10113-017-1248-8>

Γ) ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η Ονδούρα προέβη στον ενστερνισμό Στρατηγικών, λ.χ. η μετανάστευση κατά τη συγκομιδή του καφέ, ή ακόμη και αναστολή δραστηριοτήτων για την αποφυγή απωλειών που μπορεί να οδηγήσει σε εξοικονόμηση, με σκοπό την επανεκκίνηση των εν λόγω δραστηριοτήτων, εφόσον ο καιρός είναι ευνοϊκός (...).¹⁹¹

Τα Μικρά Νησιωτικά Αναπτυσσόμενα Κράτη, ιδρύσαν θεσμικούς – χρηματοπιστωτικούς φορείς: Το **Ταμείο Βιοποικιλότητας της Καραϊβικής** (όπως προελέχθη), η **Παγκόσμια Τράπεζα Ανάπτυξης**, επίσης, η **Πολιτική Δήλωση Υψηλού Επιπέδου της Διάσκεψης· Το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο των Ηνωμένων Εθνών· Η Πρωτοβουλία Ανταλλαγής Χρέους για την Προσαρμογή στην Αλλαγή του Κλίματος**, η οποία, περιγράφεται ως πρόταση του **Πράσινου Ταμείου για το Κλίμα**. Με σκοπό, την ορθόνομη εφαρμογή της Προσαρμογής.¹⁹²

¹⁹¹ Alfredo Stein, Caroline Moser, Irene Vance, «Asset Planning for Climate Change Adaptation in Poor Neighborhoods of Tegucigalpa, Honduras», Απρίλιος 2018, doi: 10.18235/0001074

¹⁹² Catherine Benson Wahlen, «Caribbean Leaders Discuss Debt for Climate Adaptation Swap, Caribbean Resilience Fund», 10 Οκτωβρίου, 2019

ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στο **Πρώτο Μέρος, στο Θεσμικό Πλαίσιο**, ανελύθησαν όλες εκείνες τις προσπάθειες, της Διεθνούς και δη της Επιστημονικής Κοινότητας, με σκοπό, τη διαχείριση της πρόκλησης των κλιματικών μεταβολών.

Ειδικότερα: **Α) Η συμβολή της Ατζέντας 2030 και δη του Στόχου 13**, αποτιμάται ως εξής: Η επίτευξη του **SDG 13** καθώς και της **Agenda 2030** εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την αποτελεσματικότητα της πρόσφατης Συμφωνίας των Παρισίων, με **Στρατηγικές Προσαρμογής**, καθώς επίσης και από τις προσπάθειες των ίδιων των μερών, αλλά και την προθυμία να συνεργαστούν για την επίτευξη όλων των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης. **Και πολύ περισσότερο για τον Στόχο 13.**

Για το σκοπό αυτό, απαιτούνται καλά προσαρμοσμένα νομικά και πολιτικά πλαίσια σε όλα τα επίπεδα για την προώθηση, την ταχεία και αποτελεσματική εφαρμογή της Σύμβασης των Παρισίων κατά τρόπο που υποστηρίζεται από τα υφιστάμενα περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά μέσα. Αυτό, θα πραγματοποιηθεί, λ.χ. με το σχεδιασμό/ενσωμάτωση μέτρων σε εθνικό επίπεδο (**NAPAs**).

Β) Αναφερθήκαμε, στο ρόλο τον οποίο, διαδραμάτισε η **Διακυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή** με Πρωτοβουλία της Επιστημονικής Κοινότητας. Το έργο της αποτιμάται μέσα από: Τις **πέντε Εκθέσεις**, στις οποίες ήδη αναφερθήκαμε, αλλά και από την εκπόνηση **Τεσσάρων Ειδικών Εκθέσεων, σχετικά με τα Σενάρια Εκπομπών**. Τα οποία, παρέχουν στοιχεία σχετικά με δημογραφικές, κοινωνικές οικονομικές, τεχνολογικές και περιβαλλοντικές εξελίξεις. Οι οποίες, αναμένεται να λάβουν χώρα, καθ' όλη τη διάρκεια του 21^{ου} αιώνα.¹⁹³

Γ) Ανελύθη η **Σύμβαση του 1992**, για την αντιμετώπιση της εξεταζόμενης πρόκλησης. Παρόλο ότι, δεν υπήρξε δεσμευτικό κείμενο, τέθηκαν οι βάσεις για περαιτέρω κινητοποίηση στο μέλλον. Και σε μία περίοδο, κατά την οποία εκδηλώθηκε έντονη αμφισβήτηση σχετικά με την υποστήριξη, η οποία θα έπρεπε να δοθεί στην επιστημονική κοινότητα. Προκειμένου, να προβεί στην εκτεταμένη λήψη μέτρων, για την καταπολέμηση των κλιματικών μεταβολών.¹⁹⁴

¹⁹³Τσάλτσας Ι. Γρ., Περιβάλλον, Διεθνής Προστασία, Δίκαιο, Θεσμοί, Δεύτερη Έκδοση, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2017, Σελ. 160 - 161

¹⁹⁴www.ypeka.gr › Default / ΣΥΜΒΑΣΗ - ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ Η.Ε. ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ

Δ) Το Πρωτόκολλο του Κιότο, λαμβάνει χώρα μέσα από παράγοντες όπως: Η συνεργασία Βορρά – Βορρά για την αναστροφή της κατάστασης, αλλά και **Μηχανισμοί και Προγράμματα**, τα οποία έχουν ως «αποδέκτη» **την Οικονομία της Αγοράς** και λειτουργούν ως εργαλεία Περιβαλλοντικής Πολιτικής. Συγκεκριμένα, είναι τα εξής: Ο **Μηχανισμός «Καθαρής Ανάπτυξης»**, ο **Μηχανισμός «Της Από Κοινού Εφαρμογής»** και το **Πρόγραμμα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών Αερίων του Θερμοκηπίου**.¹⁹⁵

Ενδεικτικό είναι πως, το εν λόγω θεσμικό κείμενο ετέθη σε ισχύ αρκετά χρόνια αργότερα, καθώς αδυνατούσε να συγκεντρώσει τον απαιτούμενο αριθμό (55%) μετεχόντων για το σκοπό αυτό.¹⁹⁶

Ε) Τέλος, η Συνθήκη των Παρισίων του 2015 έχει χαρακτηριστεί ως «ιστορική», «ορόσημο» και «η μεγαλύτερη διπλωματική επιτυχία του κόσμου». Αυτό οφείλεται στην καινοτομία του περιεχομένου της συμφωνίας, δεδομένου ότι τα κράτη εγκατέλειψαν την αρχιτεκτονική του πρωτοκόλλου του Κιότο υπέρ μιας πιο **ευέλικτης bottom – up προσέγγισης**.¹⁹⁷

Με τον τρόπο αυτό, θεσμοποιεί μια νέα ιδεολογική δομή, η οποία, με την πάροδο του χρόνου, λειτουργεί καταλυτικά για πιο ισχυρή παγκόσμια δράση για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. **Ενδεικτικά, τα κύρια σημεία της Σύμβασης συνοψίζονται στα εξής:**¹⁹⁸

- Είναι ένα νομικά δεσμευτικό εργαλείο (αν και με πολλά μη δεσμευτικά στοιχεία), σε αντίθεση με τη Συμφωνία της Κοπεγχάγης, η οποία ήταν μια πολιτική Σύμβαση.
- Είναι μια παγκόσμια Συμφωνία. Δεν ισχύει μόνο για τις ανεπτυγμένες χώρες, όπως το πρωτόκολλο του Κιότο, αλλά και για τις αναπτυσσόμενες χώρες, οι οποίες αντιπροσωπεύουν ένα αυξανόμενο μερίδιο των παγκόσμιων εκπομπών.

¹⁹⁵ Τσάλτας Ι. Γρ., «Περιβάλλον, Διεθνής Προστασία, Δίκαιο, Θεσμοί», Δεύτερη Έκδοση, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2017, Σελ.166 –167

¹⁹⁶ ό.π.π

¹⁹⁷ Bodansky Daniel, «The Paris Climate Change Agreement: A New Hope?», Forthcoming in the American Journal of International Law, 17/05/2016

¹⁹⁸ ό.π.π

Από τις 15 Μαρτίου 2016, 188 χώρες είχαν προτείνει εθνικές προκαθορισμένες συνεισφορές, οι οποίες αντιπροσωπεύουν περίπου το 95% των εν λόγω εκπομπών. Αυτό, από μόνο του, είναι εξαιρετικό.

Η εκπόνηση της εργασίας ταύτης, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος απαιτούν επείγουσες δράσεις, γεγονός το οποίο επεδίωξε με επιτυχία η Συνθήκη των Παρισίων.

Υπό αυτήν την έννοια η έκβαση της διαπραγμάτευσης στο Παρίσι είναι μια φιλόδοξη παγκόσμια Συμφωνία, η οποία θα ενεργοποιήσει και θα νομιμοποιήσει τη Δράση για το Κλίμα σε όλο τον κόσμο. Το ερώτημα είναι αν αυτό θα συμβεί αρκετά γρήγορα και σε επαρκή κλίμακα για να αποφευχθεί η καταστροφική θέρμανση του πλανήτη. Αυτό που είναι βέβαιο είναι ότι δεν θα συμβεί χωρίς αποφασιστική και εκτεταμένη κυβερνητική παρέμβαση στις αγορές ενέργειας τα επόμενα χρόνια, ιδιαίτερα στις μεγαλύτερες ρυπογόνες χώρες.¹⁹⁹

Στο Δεύτερο Μέρος, ανεπτήχθησαν οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, όπως αυτές έλαβαν χώρα στον **Αναπτυσσόμενο Νότο** και ειδικότερα, στο γεωγραφικό χώρο της Υπο – Σαχάριας Αφρικής στους **τρεις ‘Πυλώνες’ της Βιώσιμης Ανάπτυξης**.

Στο Τρίτο Μέρος, αναφερθήκαμε στην Προσαρμοστική Ικανότητα των αναπτυσσόμενων κρατών, καθώς και στις Στρατηγικές, τις οποίες θα πρέπει να υιοθετήσει έκαστο σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, προκειμένου να καταστεί εφικτή η εξάλειψη της «λαίλαπας» ταύτης. Ωστόσο, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο **‘Κοινωνικός Πυλώνας’ στην περιοχή της Υπο – Σαχάριας Αφρικής**,²⁰⁰ καθώς, αναφέρονται τα εξής: **Η Παγκόσμια Τράπεζα**, εκπόνησε το **Επιχειρηματικό Σχέδιο Δράσης για το Κλίμα**, το οποίο, θέτει τέσσερις στόχους, οι οποίοι θα καταστήσουν το σκοπό της Προσαρμογής ακόμη ευκολότερο.: **Πρώτον**, την επιτάχυνση της ενσωμάτωσης της Δράσεως για το Κλίμα, σε μετασχηματισμούς κλίμακας. **Δεύτερον**, η υποστήριξη και νέες Επενδύσεις, σε Τομείς – Κλειδιά, όπως, η Υγεία, προκειμένου, να ενισχυθούν τα εν λόγω Συστήματα σε εθνικό επίπεδο, αλλά και να οικοδομηθούν ανθεκτικές οικονομίες στο Κλίμα. **Τρίτον**, η αξιοποίηση και εισαγωγή καινοτόμων τεχνολογιών όπως, της δορυφορικής, με απώτερο σκοπό την εξέλιξη και εν τέλει τη βιωσιμότητα των κοινωνιών. **Τέταρτον**, την περαιτέρω κινητοποίηση του Ιδιωτικού Τομέα, ώστε να

¹⁹⁹Clemencon Raymond, «The Two Sides of the Paris Climate Agreement: Dismal Failure or Historic Breakthrough?, on journal of Environment & Development 2016

²⁰⁰<https://www.worldbank.org › 2019/03/11 › s... / Stepping up Climate Adaptation and Resilience in Africa>

καταστεί εφικτή η χρηματοδότηση των Ανανεούμενων Πηγών Ενέργειας (Α.Π.Ε.).

Εν τέλει, το περι ού ο λόγος Σχέδιο περιλαμβάνει νευραλγικούς Τομείς, οι οποίοι βρίσκονται «σε παράλληλη τροχιά» με το **Σχέδιο Δράσης Για Την Προσαρμογή Και Την Ανθεκτικότητα**, καθώς η Αφρική προωθεί τη **Δράση Για Το Κλίμα** με σκοπό, ένα πιο βιώσιμο μέλλον.

Παρόλα αυτά, εκτός από τις την ‘υιοθέτηση’ μελλοντικών μεταρρυθμίσεων, στις οποίες, προέβη η **Παγκόσμια Τράπεζα**, προκειμένου, να συνδράμει την **Υπο – Σαχάρια Αφρική**²⁰¹ στην ενίσχυση της ανθεκτικότητάς της στο φαινόμενο που ονομάζεται: **Κλιματική Αλλαγή**, όπως άλλωστε και προελέχθη, ενδιαφέρον παρουσιάζουν χώρες «**πρόδρομοι**», οι οποίες, προχώρησαν στον ενστερνισμό Στρατηγικών, προκειμένου να αντιμετωπιστεί η εν λόγω πρόκληση πιο αποτελεσματικά με σκοπό, τη **διασφάλιση της Ενδο / Δια Γενεακής Ισότητας!** Ειδικότερα, αναλύονται κάτωθι, οι εξής περιοχές:

i) Το **Καζακστάν**,²⁰² στην ασιατική ήπειρο, το οποίο, τον Ιούλιο του 2018, ζήτησε τη βοήθεια του **Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.)**, με σκοπό, τον μετριασμό των βιομηχανικών ρύπων. Ο οποίος, θα καταστεί εφικτός μέσα από τη μετατροπή του **Συστήματος Περιβαλλοντικών Πληρωμών** και συνεπώς, να υπάρξει **μεγίστη αποτελεσματικότητα του Μηχανισμού Διαχείρισης των Ρύπων του Περιβάλλοντος**. Το εν λόγω Σχέδιο Εργασιών, τελεί υπό τη συνεπίβλεψη της **Επιτροπής Περιβαλλοντικής Ρύθμισης και Ελέγχου** και είναι επιφορτισμένη με αρμοδιότητες, όπως, η αναμόρφωση περιβαλλοντικών φόρων, οι οποίοι, καταβάλλονται στο κράτος ως απόρροια των μολύνσεων, οι οποίες και προκαλούνται στην ατμόσφαιρα, ένεκα των ρύπων που δημιουργούνται στο Βιομηχανικό Τομέα. Οι εξεταζόμενοι φόροι, «μεταφράζονται» σε: Χρηματικές ποινές, αποζημιώσεις για ζημίες, οι οποίες προκαλούνται από την εμφάνιση των ρύπων ταύτων, κ.α. Οι αναλυθείσες ενέργειες του Ο.Ο.Σ.Α. και της Επιτροπής, συνάδουν με την **Αρχή «Ο Ρυπαίνων Πληρώνει»**. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο εν λόγω **Οργανισμός με την Σύσταση: C (74) 223, του Συμβουλίου την 14^η Νοεμβρίου 1974.**

²⁰¹ό.π.π

²⁰²[https://www.oecd.org/countries/addressin... / Addressing Industrial Air Pollution in Kazakhstan – Reforming ...](https://www.oecd.org/countries/addressin.../Addressing%20Industrial%20Air%20Pollution%20in%20Kazakhstan%20-%20Reforming%20...)

ii) Η Κόστα Ρίκα,²⁰³ από πλευράς Λατινικής Αμερικής, έχει προβεί στην υιοθέτηση ηλεκτρονικών οχημάτων, ώστε, να καταστεί εφικτή η ελαχιστοποίηση ή και μη χρήση ορυκτών καυσίμων, για να επιτευχθεί η εξάλειψη της πρόκλησης των κλιματικών μεταβολών. Για να μπορέσουν και άλλες χώρες του **‘Αναπτυσσόμενου Νότου’** να «ακολουθήσουν» το παράδειγμα του εν λόγω κράτους, στο εγγύς μέλλον, θα πρέπει ο **‘Αναπτυγμένος Βορράς’** να παράσχει χρηματική αρωγή έτι περαιτέρω.

iii) Τα νησιά Φίτζι,²⁰⁴ από το γεωγραφικό σκέλος της Καραϊβικής, «τοποθετούν το δικό τους λιθαράκι στο οικοδόμημα» που ονομάζεται: **‘Επιβίωση του Πλανήτη’**. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι τα νοικοκυριά της περιοχής έχουν περιορίσει, αν όχι καταργήσει, την χρήση ρυπογόνων υλικών, όπως, ο ξυλάνθρακας, κ.λ.π τα οποία έχουν αντικαταστήσει με **‘Καθαρότερες Πηγές Ενέργειας’** λ.χ., βιοαέριο. Κάτι τέτοιο, έχει θετικό αντίκτυπο τόσο στο Περιβάλλον, όσο και στην Κοινωνία. Καθώς, προστατεύεται το οικοσύστημα, αλλά και η ανθρώπινη ζωή. Αφού, μειώνεται η παρουσία λοιμωδών νοσημάτων, καθώς και τα ποσοστά θνησιμότητας. Το αναλυθέν ληφθέν μέτρο, δύναται να εφαρμοστεί εάν οι τοπικοί αξιωματούχοι το «εκμεταλλευτούν» καταλλήλως, όχι μόνο για τα προλεχθέντα πλεονεκτήματα, αλλά και για αποκτήσει ο λαός περισσότερη γνώση σχετικά με την απειλή της αλλαγής του κλίματος και τους τρόπους αντιμετώπισης αυτής. Φυσικά, όλα αυτά, δε θα μπορούσαν να υλοποιηθούν χωρίς τη στήριξη των Μελών της Διεθνούς κοινότητας, η οποία και θα πρέπει να συνεχιστεί, προκειμένου, να προστατευτούν και άλλες ευπαθείς χώρες. Και μάλιστα σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο.

iv) Πρέπει να σημειωθεί ότι, αρωγός του «**Νότου**» στην διαχείριση της εν λόγω πρόκλησης, σημαίνοντα ρόλο διαδραματίζουν και οργανώσεις σε εγχώριο επίπεδο, όπως, τα **Φεμινιστικά Κινήματα**. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, αποτελεί ο **Καναδάς**,²⁰⁵ οποίος, «συνέτρεξε» την Υπο – Σαχάρια Αφρική, πρέπει να γίνει **‘Παράδειγμα Προς Μίμησην’** και για τον υπόλοιπο «**Βορρά**» το συντομότερο δυνατόν.

²⁰³ https://qcostarica.com › 2020-expectations-fo... / 2020 Expectations For Electric Cars in Costa Rica Good – Q...

²⁰⁴ <https://apps.who.int › iris › handle / Climate and health country profile 2015: Fiji>

²⁰⁵ Government of Canada, «climate change in developing countries», 27 / 4 / 2019

ν) Τέλος, στη Σύνοδο Κορυφής της Μαδρίτης (COP 25)²⁰⁶ επαναδηλώθηκαν στόχοι: Ενδυνάμωση Διεθνούς Συνεργασίας, Ανάπτυξη Ικανοτήτων, Συνεργασία Νότου – Νότου, κ.α. Οι οποίοι, καθίστανται εφικτοί, στη βάση των **Γενικών Αρχών του Διεθνούς Δικαίου**,²⁰⁷ – **Τα Συμφωνηθέντα Πρέπει Να Τηρούνται (Pacta Sunt Servanda)· Αρχή Της Καλής Πίστης**. Οι οποίοι, διασφαλίζουν τη μέγιστη συνεργασία των κρατών στη διαχείριση και βραχυπρόθεσμη συνεργασία για **την εξάλειψη του ‘Φαινομένου Του Θερμοκηπίου’ στο εγγύς μέλλον.**

Η Κλιματική Αλλαγή, είναι μείζονος σημασίας πρόκληση, η οποία, βρίσκεται στην «κορυφή» της Ατζέντας της Διεθνούς Κοινότητας. Η διαχείριση του εν λόγω φαινομένου, ιδιαίτερα όπως γίνεται αντιληπτή στον **Αναπτυσσόμενο Νότο**, έχει «κινητοποιήσει» την Επιστημονική Κοινότητα, της οποίας οι προσπάθειες καταγράφονται σε **Θεσμικό Πλαίσιο**, μέσα από **Διεθνείς Οργανισμούς και Συμβατικά Κείμενα**. Άξιες μνείας, είναι οι **Στρατηγικές Προσαρμογής**, οι οποίες είναι το πλέον κατάλληλο «εργαλείο» για την έκλειψη του εξεταζόμενου προβλήματος. Ενώ, οι εν λόγω **Πρακτικές**, λειτουργούν συνάμα και σαν ‘**συνδετικός κρίκος στην αλυσίδα**’ στην αναλυθείσα πρόκληση. Και ως απώτερο σκοπό έχει την **άμεση Προστασία και Διάσωση του Πλανήτη!**

Επίσης, θέτουν ένα «**κοινό παρονομαστή**» ελάχιστης συνεργασίας μεταξύ των χωρών, στη βάση ανάπτυξης **Σχεδίων Δράσης**. Όπως άλλωστε, επιτάσσει η **Συνθήκη των Παρισίων Για Την Κλιματική Αλλαγή του 2015** και έχει εκπονήσει το **Μπαγκλαντές!**

²⁰⁶<https://www.ipcc.ch › chapter › spm / Summary for Policymakers — Global Warming of 1.5 °C – IPCC>

²⁰⁷<https://www.refworld.org › cgi-bin › texis › vtx › rwmain › opendocpdf / Καταστατικό του Διεθνούς Δικαστηρίου της 26ης ... - Refworld>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

«Πρόδρομοι» της Σύμβασης των Παρισίων

Σύνοδοι Συμβαλλομένων Μερών	Νομικά Κείμενα
Μαρόκο, Μαρακές, 2001 (7)	Συμφωνίες του Μαρακές
Νέο Δελχί, Ινδία, 2002 (8)	Διακήρυξη του Νέο Δελχί
Μπαλί, Ινδονησία, 2007 (13)	2 Διακηρύξεις, 1 Έκθεση
Κοπεγχάγη, Δανία, 2009 (15)	Συμφωνίες Κοπεγχάγης

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Έκθεση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών Για Την Κλιματική Αλλαγή, 2019

Ελάχιστα Αναπτυγμένες Χώρες (Ε.Α.Χ.)

Είκοσι κράτη αυτού του είδους προβαίνουν σε επενδυτικές κινήσεις και πρωτοβουλίες (“**LIFE – AR**”), προκειμένου, να καταστεί εφικτή η «μετάβασή τους σε μία Ενεργειακή Εποχή», να ‘ανεβάσουν’ το επίπεδο φιλοδοξιών τους σχετικά: Με τις **INDCs**, το μετριασμό ή και την εξάλειψη των εκπομπών αερίων **CO₂**, και την ενίσχυση της Ανθεκτικότητας και της Προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή. Όλα αυτά, μπορούν να υλοποιηθούν με την αρωγή των Η.Π.Α.

Μικρά Νησιωτικά Αναπτυσσόμενα Κράτη

Τους ίδιους στόχους έχει η εν λόγω ομάδα χωρών. Οι οποίοι δύνανται να πραγματοποιηθούν με τη συνδρομή της Διεθνούς Κοινότητας εν τω συνόλω. Η χρηματική αρωγή και για τις δύο κατηγορίες κρατών ανέρχονται σε δισεκατομμύρια δολάρια.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ – ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Δούση Εμμανουέλα, «Κλιματική Αλλαγή, Μικρές Εισαγωγές», Εκδόσεις Παπαδόπουλος, Αθήνα, 2018
2. Ρουμελιώτης Παναγιώτης, «Μετά Το Χάος Τι; Σύγχρονες Απειλές Και Μελλοντικές Προκλήσεις», Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα, 2018
3. Τσάλτας Ι. Γρηγόρης, «Περιβάλλον – Διεθνής Προστασία – Πολιτική – Δίκαιο – Θεσμοί», Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2017
4. Naomi Klein, «Καπιταλισμός Εναντίον Κλίματος, Αυτό Αλλάζει Τα Πάντα», Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα, 2014
5. Δημαδάμα Ζέφη, Οικονομία – Ανάπτυξη – Περιβάλλον, Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Πολιτικές της Αειφόρου Ανάπτυξης, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2008
6. Κατσιμπάρδης Κων/νος, Το Διεθνές Καθεστώς Για Την Προστασία Της Ατμόσφαιρας, Η Περίπτωση Του Φαινομένου Του Θερμοκηπίου, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2007

ΑΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

ΑΡΘΡΑ – ΜΕΛΕΤΕΣ

1. Pamela S. Chasek, Lynn M. Wagner, Faye Leone, Ana-Maria Lebadu and Nathalie Risse, Getting to 2030: Negotiating the Post-2015 Sustainable Development Agenda, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/reel.12149>
2. Nigel Seo S., Beyond the Paris Agreement: Climate change policy negotiations and future directions, 2017, doi:10.1111/rsp3.12090,
<https://ideas.repec.org/a/bla/rgscpp/v9y2017i2p121-140.html>
3. Clemencon Raymond, «The Two Sides of the Paris Climate Agreement: Dismal Failure or Historic Breakthrough?», The Journal of Environment & Development · March 2016, DOI:10.1177/1070496516631362
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1070496516631362>
4. Olivia Serdeczny, Sophie Adams, Florent Baarsch, Dim Coumou, Alexander Robinson, William Hare, Michiel Schaeffer, Mahe Perrette, Julia Reinhardt, «Climate change impacts in Sub-Saharan Africa: from physical changes to their social repercussions», Reg. Environ Change (2017) 17:1585 – 1600 DOI:10.1007/s10113-015-0910-2,
https://www.researchgate.net/publication/290194107_Climate_change_impacts_in_Sub-Saharan_Africa_from_physical_changes_to_their_social_repercussions
5. Omar Moalin Hassan, Gurudeo Anand Tularam, «The Effects of Climate Change on Rural-Urban Migration in Sub-Saharan Africa (SSA)—The Cases of Democratic Republic of Congo, Kenya and Niger», 2 Μαΐου 2018,
<http://dx.doi.org/10.5772/intechopen.72226>,
<https://www.intechopen.com/books/applications-in-water-systems-management-and-modeling/the-effects-of-climate-change-on-rural-urban-migration-in-sub-saharan-africa-ssa-the-cases-of-democratic-republic>

6. John Madeira, Perspective, ASP, «Climate Change, Sub-Saharan Africa, and US National Security», Αύγουστος 2019, <https://www.americansecurityproject.org/wp-content/uploads/2019/08/Ref-0227-Climate-Change-Sub-Saharan-Africa-US-Natsec.pdf>
7. [https://www.ipcc.ch/assets/uploads/2018/02/WGIIAR5-Chap22_FINAL/22](https://www.ipcc.ch/assets/uploads/2018/02/WGIIAR5-Chap22_FINAL/22_Africa-IPCC) — Africa – IPCC, https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/WGIIAR5-Chap22_FINAL.pdf
8. Armit Prakash, «The Impact of Climate Change in Southeast Asia», FINANCE & DEVELOPMENT, SEPTEMBER 2018, VOL.55. NO.3, <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2018/09/southeast-asia-climate-change-and-greenhouse-gas-emissions-prakash.htm>
9. Miranda Cady Hallett, «Climate Change Is Driving People Out of Central America», 9/10/2019 <https://undark.org/2019/09/10/climate-change-emigration-central-america>
11. [https://www.ipcc.ch/site/uploads/2018/03/](https://www.ipcc.ch/site/uploads/2018/03/Latin_America_IPCC) Latin America – IPCC, <https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/03/wg2TARchap14.pdf>
12. Bodansky Daniel, «The Paris Climate Change Agreement: A New Hope?», Forthcoming in the American Journal of International Law, 17/05/2016, <https://conferences.asucollegeoflaw.com/workshoponparis/files/2012/08/AJIL-Paris-Agreement-Draft-2016-03-26.pdf>
13. Florence Crick, Shaikh Eskander, «How business in sub – Saharan Africa are adapting to climate change», 2018, <https://blogs.lse.ac.uk/africaatlse/2018/06/20/how-businesses-in-sub-saharan-africa-are-adapting-to-climate-change>

14. Jeetendra Prakash Aryal, Tek B. Sapkota, Ritika Khurana, Arun Khatri- Chhetri, Dil Bahadur Rahut, M. L. Jat, «Climate change and agriculture in South Asia: adaptation options in smallholder production systems», 27 June 2019, Environment, Development and Sustainability,
<https://doi.org/10.1007/s10668-019-00414-4>,
<https://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2Fs10668-019-00414-4.pdf>
15. [https://www.ipcc.ch > site > uploads > 2018/02 / 24 — Asia — IPCC, https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/WGIAR5-Chap24_FINAL.pdf](https://www.ipcc.ch/site/uploads/2018/02/24_-_Asia_-_IPCC,https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/WGIAR5-Chap24_FINAL.pdf)
16. Ministry of Foreign Affairs P.O. Box 20061 | 2500 EB The Hague | The Netherlands,
www.government.nl/foreign-policy-evaluations, «Climate Change Profile Bangladesh», April 2018, 17BUZ108158|E,
[file:///C:/Users/Owner/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/Indonesia%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Owner/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/Indonesia%20(1).pdf)
17. Celia A. Harvey, Milagro Saborio- Rodríguez, M. Ruth Martinez- Rodríguez, Barbara Viguera, Adina Chain- Guadarrama, Raffaele Vignola and Francisco Alpizar, «Climate change impacts and adaptation among smallholder farmers in Central America», Harvey et al. Agric & Food Secur (2018) 7:57, <https://doi.org/10.1186/s40066-018-0209-x>,
<https://link.springer.com/content/pdf/10.1186%2Fs40066-018-0209-x.pdf>
18. [https://www.international-climate-initiative.com > ... /Climate_Change Adaptation in the Caribbean: The EbA ...](https://www.international-climate-initiative.com/>.../Climate_Change_Adaptation_in_the_Caribbean:_The_EbA_...), https://www.international-climate-initiative.com/en/nc/details/project/anpassung-an-den-klimawandel-in-der-karibik-die-ebafazilitaet-16_II_156-552/?cookieName=search_results&source=single&iki_lang=en&cHash=f7be55601ff622d3cbe4c2850688a80f
19. [https://www.ipcc.ch > assets > uploads > 2018/02 > WGIAR5-Chap27_FINAL / 27 Central and South America-IPCC, https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/WGIAR5-Chap27_FINAL.pdf](https://www.ipcc.ch/assets/uploads/2018/02/WGIAR5-Chap27_FINAL/27_Central_and_South_America-IPCC,https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/WGIAR5-Chap27_FINAL.pdf)

21. Michelle A. Mycoo, «Beyond 1.5 °C: vulnerabilities and adaptation strategies for Caribbean Small Island Developing States», Reg Environ Change (2018) 18:2341–2353, <https://doi.org/10.1007/s10113-017-1248-8>,
<https://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2Fs10113-017-1248-8.pdf>
22. Alfredo Stein, Caroline Moser, Irene Vance, «Asset Planning for Climate Change Adaptation in Poor Neighborhoods of Tegucigalpa, Honduras», Απρίλιος 2018, doi: 10.18235/0001074,
https://www.ndf.fi/sites/default/files/news_attach/acpa_tegucigalpa_honduras_2018.pdf
23. Popovsky Vesselin, «Foresight Africa Viewpoint: Does climate change cause conflict?» 20 Ιανουαρίου, Africa Focus 2017, <https://www.brookings.edu/blog/africa-in-focus/2017/01/20/does-climate-change-cause-conflict/>
24. Catherine Benson Wahlen, «Caribbean Leaders Discuss Debt for Climate Adaptation Swap, Caribbean Resilience Fund», 10 Οκτωβρίου, 2019,
<https://sdg.iisd.org/news/caribbean-leaders-discuss-debt-for-climate-adaptation-swap-caribbean-resilience-fund/>
25. www.fao.org > in-action > towards-climate-c... / Towards climate change adaptation in sub-Saharan Africa | FAO .../ 2019
<https://www.fao.org/in-action/towards-climate-change-adaptation-in-sub-saharan-africa/en/>
26. <https://www.worldbank.org> > 2019/03/11 > s... / Stepping up Climate Adaptation and Resilience in Africa,
<https://www.worldbank.org/en/news/feature/2019/03/11/stepping-up-climate-adaptation-and-resilience-in-africa>

27. <https://unfccc.int> > paris_agreement_english_ / Paris Agreement – unfccc
<https://unfccc.int> > docs > publications > imp.../ CLIMATE CHANGE: IMPACTS, VULNERABILITIES ... – unfccc https://unfccc.int/files/meetings/paris_nov_2015/application/pdf/paris_agreement_english_.pdf
28. <https://www.un.org/en/climatechange/un-climate-summit-2019.shtml> / UN Climate Action Summit 2019,
https://www.un.org/en/climatechange/assets/pdf/CAS_main_release.pdf
29. <https://apps.who.int/iris/handle/> / [Climate and health country profile 2015: Fiji](https://apps.who.int/iris/handle/10665/246138)
[/https://apps.who.int/iris/handle/10665/246138](https://apps.who.int/iris/handle/10665/246138)
28. <https://www.ipcc.ch> > chapter > spm / [Summary for Policymakers — Global Warming of 1.5 °C – IPCC](https://www.ipcc.ch/sr15/resources/headline-statements/) / <https://www.ipcc.ch/sr15/resources/headline-statements/>
29. Government of Canada, «climate change in developing countries», 27 / 4 / 2019
<https://www.ipcc.ch/sr15/resources/headline-statements/>
27. www.blue-growth.org > Events Blue Growth / COP 1 1995 BERLIN UNITED NATIONS CLIMATE CHANGE ..., [https://www.blue-growth.org/Events Blue Growth/United Nations Climate Change Conferences/COP 1 1995 UN Climate Change Conferences Berlin.htm](https://www.blue-growth.org/Events%20Blue%20Growth/United%20Nations%20Climate%20Change%20Conferences/COP%201%201995%20UN%20Climate%20Change%20Conferences%20Berlin.htm)
30. Tara Law, «The Climate Crisis Is Global, but These 6 Places Face the Most Severe Consequences», 30 Σεπτεμβρίου 2019, <https://time.com/5687470/cities-countries-most-affected-by-climate-change/>
31. <https://ec.europa.eu> > latin-america-caribbean / South America | European Civil Protection and Humanitarian... , https://ec.europa.eu/echo/where/latin-america-caribbean/south-america_en
32. <https://sustainabledevelopment.un.org> > sdg13 / Sustainable Development Goal 13 - UN Sustainable <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg13>
33. <https://www.refworld.org> > cgi-bin > taxis > vtx > rwmain > opendocpdf / [Καταστατικό του Διεθνούς Δικαστηρίου της 26ης ...](https://www.refworld.org/cgi-bin/taxis/vtx/rwmain/opendocpdf/Katastatiko_tou_Dieθνoύς_Δικαστηρίου_tης_26ης_...) – Refworld
<file:///C:/Users/Owner/AppData/Local/Microsoft/Windows/INetCache/IE/S7OPT/EL4/opendocpdf.pdf>

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

34. <https://www.iefimerida.gr> > news > siites-kai-soynites-poes-oi-diafores-toy... /

Σιίτες και Σουνίτες: Ποιες οι διαφορές τους, τι κρύβεται πίσω...,

<https://www.iefimerida.gr/news/244329/siites-kai-soynites-poes-oi-diafores-toy-ti-kryvetai-piso-apo-ton-emfylio-ton>

35. <https://www.newsbeast.gr> > world > arthro > i-tromokratiki-organosi-pou-i... / Η

τρομοκρατική οργάνωση που είναι πιο θανατηφόρα από τον ...,

<https://www.newsbeast.gr/world/arthro/2043093/i-tromokratiki-organosi-pou-ine-pio-thanatifora-apo-ton-isis>

36. <https://www.cnn.gr> > news > kosmos > story > nigiria-okto-agrotes-dolofo... /

Νιγηρία: Οκτώ αγρότες δολοφονήθηκαν από τζιχαντιστές της...

<https://www.cnn.gr/news/kosmos/story/189196/nigiria-okto-agrotes-dolofonithikan-apo-tzixantistes-tis-mpoko-haram>

37. www.ypeka.gr > Default / ΣΥΜΒΑΣΗ - ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ Η.Ε. ΓΙΑ ΤΗΝ

ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ, www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=442&language=el-GR

38. www.ypeka.gr > ... > ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ / ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ

ΤΟΥ ΚΥΟΤΟ-Υπουργείο Περιβάλλοντος,

www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=443&language=el-GR

39. https://ec.europa.eu/clima/change/consequences_el / Επιπτώσεις της

κλιματικής αλλαγής, https://ec.europa.eu/clima/change/consequences_el

40. eclass.duth.gr > modules > document / ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ

ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΥ,

[file:///C:/Users/%CE%93%CE%99%CE%A9%CE%A1%CE%93%CE%9F%CE%A3/Downloads/%CE%A4%CE%9F%20%CE%A6%CE%91%CE%99%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%95%CE%9D%CE%9F%20%CE%A4%CE%9F%CE%A5%20%CE%98%CE%95%CE%A1%CE%9C%CE%9F%CE%9A%CE%97%CE%A0%CE%99%CE%9F%CE%A5%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/%CE%93%CE%99%CE%A9%CE%A1%CE%93%CE%9F%CE%A3/Downloads/%CE%A4%CE%9F%20%CE%A6%CE%91%CE%99%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%95%CE%9D%CE%9F%20%CE%A4%CE%9F%CE%A5%20%CE%98%CE%95%CE%A1%CE%9C%CE%9F%CE%9A%CE%97%CE%A0%CE%99%CE%9F%CE%A5%20(2).pdf)

ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

1. users.sch.gr/gkritikos/fl/1760-1860.htm / 1760-1860: Βιομηχανική Επανάσταση
2. <https://www.lexiconoffood.com/.../definition-rainfed-ag...> / Definition of Rainfed Agriculture | Lexicon of Food
3. www.eoty.gr/main/pass.asp?titlenumber_fo=4180 / Τράγωμα, γλαμούδια και τύφλωση: Συμπτώματα, θεραπεία και πρόληψη ...
4. www.theportal-center.com > Reports / Macina Liberation Front: Qatar's terrorist arm in Mali | Center ...
5. <https://www.investopedia.com> > investing > i... / The Importance Of Diversification - Investopedia
6. www.eclass.teipel.gr > modules > document > file.php > TTG107 /Επισιτισμός FOOD SECURITY Επισιτιστική ασφάλεια ...
7. UN list of Least Developed Countries – UNCTAD / UN list of Least Developed Countries - UNCTAD
8. <https://www.who.int> > member list > cida / The Canadian International Development Agency - CIDA – WHO
9. <https://www.usaid.gov> > what-we-do / What We Do | U.S. Agency for International Development - usaid <https://www.gov.uk> > organisations > about / About us - Department for
10. <https://www.cepal.org> > ... / Economic Commission for Latin America and the Caribbean
11. <https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com> > ... / Ministry of Environment and Forests (MoEF) | Practical Law
12. <https://unfccc.int> > science > workstreams > g... /Global Stocktake (referred to in Article 14 of the Paris ... - unfccc
 - <https://neapaseges.gr/el/products/details/PERIVALLON/Klimatiki-Allagi-Apeiles-Prokliseis-Kai-Lyseis-gia-tin-Ellada>

- psychology.panteion.gr / https://psychology.panteion.gr/
- Πάντειο Πανεπιστήμιο – Δημόσια Διοίκηση /
https://pubadmin.panteion.gr/el/
*https://www.gnomikologikon.gr > authquotes /
https://www.gnomikologikon.gr/catquotes.php?categ=295